

Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking

Een kwalitatieve studie naar ervaringen van ouders

Laura van der Meijde

Agnes van Suijlekom

Mirjam Stuij

Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking

Een kwalitatieve studie naar ervaringen van ouders

In opdracht van de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ)

Laura van der Meijde
Agnes van Suijlekom
Mirjam Stuij

Utrecht, november 2021

© Mulier Instituut

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
2. Zwemles in de context van het dagelijks leven	9
2.1 Diagnosegebonden belemmeringen	9
2.2 Impact van zwemles op ouders	11
3. Betekenis van leren zwemmen	13
3.1 Belang van kunnen zwemmen	13
3.2 Betekenis van zwemdiploma's	14
4. Ervaren belemmeringen	17
4.1 Starten met zwemles	17
4.2 Zwemles volgen	21
4.3 Doorgaan voor zwemdiploma B en C	27
4.4 Coronamaatregelen	27
5. Conclusies en aanbevelingen	29
5.1 Conclusies	29
5.2 Aanbevelingen	31
Referenties	34
Bijlage 1: Afkortingen en toelichting verschillende beperkingen	36
Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording	38

Samenvatting

Onder kinderen met een beperking heeft een relatief hoog percentage geen zwemdiploma ([Hilhorst, 2021](#)). Over de achterliggende redenen is nog onvoldoende bekend. Het huidige onderzoek geeft inzicht in belemmeringen die ouders van kinderen met een beperking ervaren bij het beginnen aan of doorgaan met zwemles. Daarvoor zijn in oktober 2021 vijf online groeps gesprekken gevoerd en drie individuele interviews afgenomen met in totaal negentien moeders, waarvan er drie ook ervaring hebben als zweminstructeur. We vroegen de ouders naar het belang van leren zwemen, de belemmeringen die zij daarbij (hebben) ervaren en hoe zij denken over de toegankelijkheid van zwemles.

Belang van zwemles

Vrijwel alle ouders geven aan dat zwemveiligheid de voornaamste reden is dat zij het belangrijk vinden dat hun kinderen goed kunnen zwemmen. Zij omschrijven zwemveiligheid als ‘jezelf kunnen redden in het water’, bijvoorbeeld als je onverhoopt in het water valt. Leren zwemmen vinden zij daarnaast belangrijk voor hun kinderen vanwege het plezier en de vrijheid die de kinderen daardoor ervaren. Het behalen van een A-diploma beschouwen ouders als een belangrijk toegangkaartje om deel te nemen aan het sociale leven, waar bijvoorbeeld zwemfeestjes deel van uit kunnen maken. Wel stellen ouders de eisen voor een (A-)diploma ter discussie, omdat zij het bijvoorbeeld niet belangrijk en ook niet altijd haalbaar achten dat hun kind ‘mooi’ kan leren zwemmen.

Belemmeringen

De belemmeringen die ouders ervaren bij het zoeken naar en volgen van zwemles kosten hun veel energie en inspanning, in een leefsituatie met een groter geheel aan uitdagingen door de zorg voor hun kind(eren). Kinderen met een beperking ervaren veelal dezelfde belemmeringen tijdens het leren zwemmen, zoals snelle overprikkeling, angst en moeite met informatieverwerking en het automatiseren/aanleren van slagen. Desondanks kunnen kinderen hier anders op reageren, waardoor zij verschillende benaderingen tijdens de zwemles nodig hebben.

Bij de zoektocht naar passende zwemles ervaren ouders belemmeringen door gebrek aan aanbod van aangepaste zwemles, onvoldoende informatievoorziening over het aanbod, hoge en oplopende kosten van de zwemles en/of lange wachtlijsten. Welke belemmering het zwaarst weegt lijkt per ouder, maar ook per gemeente te verschillen. Bij het zoeken naar en financieren van passende zwemles voor hun kind missen ouders ondersteuning, bijvoorbeeld vanuit gemeenten. Veel ouders willen graag een overzicht van mogelijkheden voor aangepaste zwemles in hun omgeving en een financiële tegemoetkoming, bijvoorbeeld via het persoonsgebonden budget (PGB). Vanwege de dure en vaak vele benodigde zwemlessen, en door de soms financieel lastige gezinssituatie, wegen de kosten voor zwemles voor kinderen met een beperking extra zwaar.

Tijdens het zwemlestraject worden op sociaal gebied met name de beperkte kennis en vaardigheden van zweminstructeurs, de beperkte afstemming van de instructeur met ouders, de te grote lesgroepen en saaie lessen als belemmerend ervaren. Een fysieke belemmering is de aanwezigheid van te veel prikkels in het zwembad, bijvoorbeeld vanwege muziek, een slechte akoestiek en felle kleuren en lichten. Met name voor kinderen met een motorische beperking is het belangrijk dat een zwembad over aangepaste voorzieningen beschikt, zoals een ruime omkleedruimte.

Verbeteren van de toegankelijkheid van zwemlessen

Ouders van kinderen die belemmeringen ervaren bij het beginnen of doorgaan met zwemles noemen vooral de vindbaarheid, financiële tegemoetkomingen, en kennis en vaardigheden van de zweminstructeurs als verbeterpunten om zwemlessen toegankelijker te maken. Daarnaast zijn de groepsgrootte en de hoeveelheid prikkels in de accommodatie veelgenoemde aandachtspunten. Daarbij

kan het betrekken van ouders bij de zwemlessen - ofwel door hun fysieke aanwezigheid tijdens de les, ofwel door goed met hen te communiceren over bijvoorbeeld een goede omgang met hun kind - bijdragen aan een prettiger en beter zwemlestraject voor kind en ouder. Ouders geven verder aan dat het belangrijk is dat instructeurs geduldig, vriendelijk en rustig zijn, duidelijk kunnen uitleggen en oefeningen voordoen, flexibel zijn en de lessen spelenderwijs inrichten. Volgens ouders en instructeurs stimuleert het hebben van plezier het leren zwemmen.

Enkele aanbevelingen

De aanbevelingen die uit dit onderzoek volgen zijn:

1. Maak het zwemlesaanbod beter inzichtelijk.
2. Vergroot waar nodig het passende zwemaanbod.
3. Verbeter de financiële tegemoetkomingen.
4. Verbeter de kennis van zweminstructeurs over (omgaan met) beperkingen.
5. Zet meer in op plezier tijdens het leren zwemmen.

1. Inleiding

De meeste kinderen in Nederland behalen één of meerdere zwemdiploma's. Daarbij geldt een volledig Zwem-ABC als zwemveilig: met een zwemdiploma C beheerst een kind vaardigheden om te kunnen zwemmen in een zwembad met attracties en in open water zonder stroming of grote golfslag ([Nationale Raad Zwemveiligheid, z.d.-b](#)). Onder kinderen met extra ondersteuningsbehoeften, bijvoorbeeld vanwege een motorische beperking of gedragsproblematiek, heeft een relatief hoog percentage geen zwemdiploma en vinden ouders hun kind na een zwemlestraject niet altijd zelfredzaam in het water ([Hilhorst, 2021](#)). Over de achterliggende redenen is onvoldoende bekend. Deze rapportage geeft inzicht in belemmeringen die ouders van kinderen met een beperking ervaren bij het beginnen aan of doorgaan met zwemles.

Kinderen met een beperking

Het aantal kinderen in Nederland dat een beperking heeft, is niet exact vast te stellen ([De Jonge & Van Lindert, 2020](#)). Daarbij zijn er zeer uiteenlopende vormen van beperkingen. Dit onderzoek gaat over kinderen 'die anders leren en ontwikkelen dan het gemiddelde kind' en extra ondersteuningsbehoeften hebben op het lichamelijke, emotionele, cognitieve en/of sociale vlak ([Hilhorst, 2021](#)). Daaronder vallen bijvoorbeeld motorische beperkingen, taalontwikkelingsstoornissen (TOS), gedragsproblemen en/of autismespectrumstoornissen (ASS).¹

Bij een motorische beperking is sprake van een beperking in het bewegen door een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking ([Brandsema et al., 2017a](#)). Schattingen van het aantal kinderen met een motorische beperking of achterstand lopen uiteen van 7.744 tot 21.630 ([De Jonge & Van Lindert, 2020](#)). Bij kinderen met TOS verloopt de taalverwerking in de hersenen minder goed, waardoor zij grote moeite hebben met praten of het begrijpen van taal. Naar schatting heeft 5 procent van de kinderen TOS ([Kentalis, z.d.](#)). Bij gedragsproblematiek en ASS gaat het om herhalend en aanhoudend gedrag dat iemands functioneren binnen de maatschappij negatief beïnvloedt, zoals opstandig gedrag, aandachtstekortstoornissen, en hyperactiviteit en moeite hebben met sociale interacties en veranderingen ([Brandsema et al., 2017b](#); [De Jonge & Van Lindert, 2020](#)). Hierbij lopen schattingen uiteen van 22.674 tot 353.506 kinderen ([De Jonge & Van Lindert, 2020](#)).

Jongens hebben vaker een beperking dan meisjes ([Brandsema et al., 2017a](#)). Onbekend is hoeveel kinderen zowel een motorische beperking als een gedragsmatige ondersteuningsbehoefte hebben.

Zwemles en zwemdiploma's

Leren zwemmen en blijven zwemmen is een van de vier pijlers uit het Nationaal Plan Zwemveiligheid 2021-2024 ([Nationale Raad Zwemveiligheid, z.d.-a](#)). De meeste kinderen in Nederland beginnen op vier- of vijfjarige leeftijd met zwemlessen en halen een jaar later een A-diploma ([Van der Werff & Van Es, 2016](#); zie ook [Hilhorst, 2016](#)). In 2018 was een derde van de jeugdigen in het bezit van een volledig zwem-ABC en had 4 procent op 16-jarige leeftijd geen zwemdiploma ([FLOOR & TIessen-Raaphorst, 2019](#)). In het najaar van 2020 is hebben 310 ouders van kinderen (0-18 jaar) met een motorische beperking en/of gedragsmatige ondersteuningsbehoefte een online vragenlijst ingevuld over hun ervaringen met zwemles ([Hilhorst, 2021](#)). Daaruit komt naar voren dat:

- de meeste kinderen (88%) beginnen met zwemles als ze tussen de 4 en de 7 jaar oud zijn;
- de helft zwemles krijgt of kreeg in een groep voor kinderen met een beperking en 39 procent in een reguliere groep, en dat 11 procent ervaring heeft met beide vormen van zwemles;
- de helft les krijgt in een groep van minder dan vijf kinderen en 17 procent in een groep met meer dan tien kinderen;

¹ In bijlage 1 staat een volledige lijst van de beperkingen die in dit onderzoek zijn vertegenwoordigd, inclusief uitleg.

- 13 procent van de kinderen van 13 jaar en ouder geen zwemdiploma heeft (gehaald);
- 13 procent een volledig zwem-ABC heeft behaald;
- 22 procent geen diploma, maar wel een zwemcertificaat A, B en/of C heeft behaald;
- 45 procent van de ouders vindt dat zijn of haar kind na het zwemlestraject niet zelfredzaam is in het water, bij 31 procent ondanks het bezit van een zwemdiploma of -certificaat.

Voor kinderen die, bijvoorbeeld door een beperking, niet aan alle vaardigheidseisen voor een zwemdiploma kunnen voldoen, is het mogelijk Zwemcertificaten A, B en C te behalen ([Nationale Raad Zwemveiligheid, 2019](#)). Dit kan een tussenstap zijn naar een diploma of een eindresultaat voor behaalde onderdelen van een A-diploma.

Mogelijke belemmeringen bij zwemles voor kinderen met een beperking

Gemiddeld hebben kinderen 51 klokuren zwemles nodig om een A-diploma te behalen ([Van der Werff & Van Es, 2016](#)). Voor kinderen met een motorische beperking of ontwikkelingsprobleem ligt dat aantal hoger. In de online peiling onder ouders gaf ruim de helft (55%) aan dat hun kind meer dan 70 klokuren nodig had en bij nog eens 18 procent was dat tussen de 60 en 70 uur ([Hilhorst, 2021](#)). Daardoor kunnen de kosten voor zwemdiplomatrajecten voor kinderen met een beperking hoger uitvallen dan gemiddeld. Er is geen algemeen overzicht van of ouders financiële tegemoetkomingen kunnen ontvangen en, zo ja, welke. Deze regelingen zijn op gemeenteniveau ingebed.

Naast financiële overwegingen kunnen de fysieke, praktische en sociale toegankelijkheid van zwemaccommodaties en zwemlessen belemmeringen vormen voor het beginnen aan en voortzetten van een zwemlestraject. Daarbij kan het gaan om de bereikbaarheid en inrichting van de accommodatie, de mogelijkheden voor vervoer, de benodigde begeleiding en de groepsgrootte. Zo wijst een peiling onder 384 zwemorganisaties uit dat 87 procent drempels ervaart bij het organiseren van zwemaanbod voor mensen met een beperking, vooral door een tekort aan (gekwaliceerde) instructeurs, doordat de accommodatie niet is aangepast en door financiële belemmeringen bij zowel de zwemorganisatie als de ouders ([Van Stam et al., 2018](#); zie ook [Hilhorst & Van Driel, 2019](#)). Ongeveer de helft van deze zwemorganisaties heeft specifiek aanbod voor sporters met een beperking; vaak is dit een specifieke zwemlesgroep ([Van Stam et al., 2018](#)). Ouders van kinderen met een beperking die aangepast zwemaanbod volgen zijn vaker tevreden over de kwaliteit van de zwemlessen en de kennis van de instructeurs dan ouders van kinderen die in het reguliere zwemaanbod les hebben ([Hilhorst, 2021](#)).

Onderzoeksvragen en aanpak

Om, in aanvulling op het eerdere vragenlijstonderzoek onder ouders, beter te begrijpen waarom kinderen met een beperking niet starten of doorgaan met zwemles, heeft de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) het Mulier Instituut gevraagd een kwalitatieve studie onder ouders van kinderen met een beperking uit te voeren. In deze rapportage doen we daar verslag van en gaan we in op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoe denken ouders van kinderen met een beperking over het belang van zwemvaardigheid van hun kind(eren)?
2. Welke belemmeringen ervaren deze ouders om met zwemles (a) te beginnen, (b) door te gaan tot en met het A-diploma en (c) verder te gaan na het A-diploma?
3. Wat zou voor deze ouders bijdragen aan een toegankelijker aanbod van zwemlessen?

Om deze vragen te beantwoorden zijn in oktober 2021 vijf online focusgroepsgesprekken gevoerd met in totaal zestien moeders van kinderen met een beperking. Groepsgesprekken zijn bij uitstek geschikt om mensen met elkaar over een onderwerp in discussie te laten gaan en over oplossingen te laten nadenken. In deze gesprekken was voor de ouders ruimte om ervaringen met elkaar te delen en zijn aan de hand van stellingen belemmeringen uit eerder onderzoek voorgelegd om deze verder uit te diepen en in te gaan op de samenhang tussen belemmeringen. De onderwerpen die in deze gesprekken aan bod kwamen waren 1) het belang van zwemles, 2) ervaren belemmeringen en 3) toegankelijkheid van zwemles. Drie moeders die

zich voor het onderzoek aanmeldden hadden zelf ervaring als zweminstructeur. Met hen zijn telefonisch of online individuele interviews gehouden om naast hun ervaringen als moeder ook naar die als zweminstructeur te vragen.

Alle gesprekken zijn met toestemming van de ouders opgenomen met een geluidsrecorder en volledig uitgewerkt. Deze uitwerkingen zijn geanalyseerd op inhoud, met oog voor de manier waarop ouders over het onderwerp spraken en eventuele tegenstrijdigheden of samenhang in wat ze vertelden. Bij de analyse en in de resultatenhoofdstukken zijn de uitwerkingen van de groepsgesprekken als basis genomen. Interviewcitaten van de zweminstructeurs boden verdieping en zijn in tekstfragmenten in dit rapport weergegeven. Een volledige verantwoording van de aanpak is opgenomen in bijlage 2.

Deelnemers aan dit onderzoek

Ouders zijn geworven via enkele zweminstructeurs en sociale media. We zochten daarbij ouders van kinderen van 8 jaar of ouder (1) met een motorische beperking en/of gediagnosticeerd met een vorm van autisme, het syndroom van Asperger, ADHD, ADD, ODD en/of CD die (2) geen zwemdiploma hadden of zijn gestopt na het behalen van een A-diploma. Enkele deelnemers voldeden niet aan deze criteria, bijvoorbeeld omdat hun kind jonger was dan 8 jaar of in het bezit was van meerdere zwemdiploma's. Omdat zij wel veel belemmeringen hebben ervaren bij het zoeken naar en/of volgen van zwemles, zijn zij toch uitgenodigd. Daarnaast meldden zich enkele ouders van kinderen met TOS aan, omdat zij ook graag over hun belemmeringen wilden praten. Zij zijn ook uitgenodigd voor deelname.

De ouders die deelnamen aan de focusgroepen wonen verspreid over het hele land, en hun woonplaatsen verschillen in mate van stedelijkheid. De meeste ouders hebben meerdere kinderen, waarvan één met een beperking. Tijdens de groepsgesprekken zijn de ervaringen van in totaal negentien kinderen met een beperking besproken, waaronder drie meisjes en zestien jongens. Hun leeftijd varieert van 6 tot 14 jaar. Tien van deze kinderen hebben één of meerdere gedragsaandoening(en), waarbij een vorm van autisme of ADHD het vaakst voorkomt. Vier kinderen hebben één of meerdere motorische beperking(en) - alle vier cerebrale parese (CP). Vijf kinderen hebben zowel een motorische beperking als één of meerdere gedragsaandoeningen. De kinderen hebben uiteenlopende ervaringen met zwemles en het behalen van diploma's. Zie bijlage 2 voor een uitgebreide beschrijving.

Twee van de drie geïnterviewde zweminstructeurs geven zwemles in aangepaste vorm. De ander geeft zwemles aan kinderen met en zonder extra ondersteuningsbehoeften in een reguliere les. De kinderen van deze ouders zijn allemaal jongens met meerdere zwemdiploma's. Zij zijn gediagnosticeerd met een vorm van autisme, ADHD of TOS. Drie zijn ouder dan 18 jaar, de andere twee zijn 9 en 10 jaar oud.

Leeswijzer

In de volgende drie hoofdstukken presenteren we de resultaten van de (groeps)gesprekken. Allereerst schetsen we in hoofdstuk 2 een beeld van de kinderen en de gezinnen en de knelpunten waar zij bij het zwemmen tegenaan lopen. Hoofdstuk 3 gaat over de betekenis van leren zwemmen; zowel over het belang dat ouders hechten aan het kunnen zwemmen als over de betekenis die zwemdiploma's voor hen hebben. In hoofdstuk 4 presenteren we de verschillende belemmeringen die ouders en hun kind(eren) hebben ervaren bij het beginnen met en volgen van zwemlessen. Ook de wensen en ideeën van ouders voor het toegankelijker maken van zwemles, die sterk aansluiten op de ervaren belemmeringen, komen in dit hoofdstuk aan de orde. Tot slot komen in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen aan bod die uit dit onderzoek volgen.

2. Zwemles in de context van het dagelijks leven

In de focusgroepen kwam naar voren dat veel belemmeringen die ouders en hun kinderen ervaren bij het zoeken naar en volgen van zwemles onderdeel zijn van een groter geheel aan uitdagingen die zij ervaren in het leven van kinderen met een beperking. In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de knelpunten waar kinderen met een beperking tijdens het leren zwemmen mee te maken hebben, hoe deze met elkaar verbonden zijn, wat dit voor ouders betekent en hoe zij hiermee omgaan.

2.1 Diagnosegebonden belemmeringen

De meerderheid van de ouders geeft, ongeacht de diagnose, aan dat hun kind snel last heeft van overprikkeling, die tijdens de zwemlessen kan worden getriggerd door bijvoorbeeld de aanwezigheid van ouders en familieleden langs de kant, andere kinderen in het water, omgevingsgeluiden of geuren (chlor). Daarbij maakt de aanwezigheid van te veel prikkels het voor hun kind vaak lastiger om zich te concentreren, waardoor het moeilijker is om te leren. De manier waarop overprikkeling de kinderen beïnvloedt verschilt per kind.

Zo geeft een aantal ouders aan dat hun kind erg angstig is in het water, waardoor het leren zwemmen langer duurt. Eén ouder vertelt dat haar kind zo angstig was dat ze noodgedwongen zijn gestopt met zwemles. Veel ouders van kinderen met angstproblematiek ervaren dat een prikkelrijke omgeving de angst van hun kind kan versterken.

‘Bijvoorbeeld de eerste zwemles voor ons was voor de jongens alleen maar rondjes om het zwembad lopen, omdat ze zo bang waren voor het water. Zo intens overprikkeld raakten van de geluiden, van de geuren, van alles wat erom heen hangt.’

Daarnaast zijn er kinderen die moeite hebben met informatieverwerking. Dit geldt met name voor kinderen met een TOS. Voor deze kinderen is het lastig om verbale instructies te begrijpen en tot uitvoering te brengen. In een prikkelrijke omgeving zijn zij snel afgeleid, waardoor zij zich moeilijk kunnen concentreren en het uitvoeren van instructies lastig is.

Ouders van kinderen met een motorische beperking of achterstand vertellen dat hun kinderen met name moeite hebben met het automatiseren van bepaalde bewegingen. Tijdens het leren zwemmen hebben zij moeite met het aanleren van de slagen, bijvoorbeeld omdat het fysiek erg zwaar is. Afleiding door prikkels vertraagt het leerproces, aldus deze ouders.

Veel kinderen hebben meerdere diagnoses, waardoor ze in het dagelijks leven extra ondersteuningsbehoeften op diverse gebieden hebben. Hierdoor ervaren ze ook meerdere belemmeringen die het lastig maken om te leren zwemmen, zoals last van prikkels, angst en moeite met informatieverwerking.

‘Wat het zo moeilijk maakt is dat mijn kind de informatie niet altijd begrijpt en tot uitvoering kan brengen. Hij is heel lang heel bang geweest. Geen idee waardoor dat kwam. Hij heeft vooral weinig prikkels en [veel] rust nodig. En iemand die voordoet wat er van hem wordt verwacht. Hij moet niet als eerste gaan zodat hij ziet wat hij moet doen.’

Geen kind is hetzelfde

Ouders van kinderen met dezelfde diagnoses vertellen veelal over vergelijkbare uitdagingen in het alledaagse leven, waaronder ook vergelijkbare belemmeringen bij het leren zwemmen. Toch zegt een diagnose niet alles.

‘Ze hebben beiden ongeveer dezelfde boom aan diagnoses achter zich, is wel heel specifiek. De een heeft meer begeleiding nodig om de techniek aan te leren, omdat zijn hypermobiliteit hem aan alle kanten tegenwerkt. [...] Terwijl de ander juist afgeremd moet worden, of tot rust

gemaand. Ook wisselt dat nog eens per dag, per keer. Dus ze hebben zo hun specifieke behoeftes.'

Ouders met meerdere kinderen met dezelfde diagnoses maken kenbaar dat de behoeftes van hun kinderen ook erg van elkaar kunnen verschillen (zie interviewfragment 1).

Interviewfragment 1: Eigenlijk dezelfde diagnose, maar wel heel anders

'Ik heb drie zoons, waarvan er twee ADHD hebben. Eigenlijk dezelfde diagnose, maar wel heel anders. De ene is heel ondergevoelig voor alles, dus continu op zoek naar prikkels. De ander probeert prikkels juist te ontwijken. Dat is best wel lastig in een gezin. Zwemmen was eigenlijk het enige dat we samen met veel plezier konden doen. Ik heb zelf altijd veel gezwommen, gaf in mijn jeugd ook les als vrijwilligster, dus dat ben ik met de kinderen ook gaan doen. De oudste vond het heerlijk. Bij mij in het water ging het heel goed, dus ik dacht, laat ik hem meteen op zwemles doen. Dat is ook veiliger, zeker met drie kinderen. Maar dat was een drama, hij huilde altijd. Ik snapte niet waar dat vandaan kwam. De zwemonderwijzer zei dat ze dat gewend waren en dat er niks aan de hand was. Toen wist ik ook nog niet dat hij een diagnose had. Uiteindelijk mocht hij voor zijn A-diploma. We gingen naar een vreemd zwembad, er waren 200 mensen en 50 kinderen lagen in het water. Hij raakte in paniek. Ik weet nog goed dat de zwemonderwijzer hem uit het water trok en zei 'nu ophouden met janken' en hup, terug in het water. Wij stonden op de tribune een eind ervan af. Uiteindelijk moest hij overgeven van de spanning. Hij heeft alles wel gezwommen, maar huilend en proestend. Toen zei de zwemonderwijzer dat we hem mee konden nemen, want hij was gezakt. Als enige. Hij had nachtmerries over het zwemmen, dit is gewoon een verschrikkelijke ervaring voor hem geweest. Onze zoon is uiteindelijk wel naar een andere zwemles gegaan bij een zwemonderwijzer waar ik verschillende gesprekken mee had gehad en die het begreep. Ik mocht er in het begin ook bij zijn en mee zwemmen. Die heeft zijn vertrouwen gewonnen en toen ging het goed. Toen dacht ik, dan doe ik onze jongste ook bij hem. Maar onze jongste was een ander verhaal, die was niet te houden in het bad. Die vond het zo fijn in het water dat hij gewoon de hele tijd er al in sprong voordat er iets gezegd werd. Die ging naar de overkant, maakte een rondje en klom er weer uit. Dat was gewoon niet te doen voor een zwemonderwijzer, want hij ging alle kanten op. Dus uiteindelijk heb ik hem eraf gehaald en ben ik zelf met hem gaan zwemmen onder het vrij zwemmen. Ik had toen nog geen zwemschool. Ik was wel aan het leren voor zwemonderwijzer en uiteindelijk heb ik hem gewoon zelf leren zwemmen.' – Interview 1

2.2 Impact van zwemles op ouders

In alle focusgroepen kwam sterk naar voren dat het gehele traject van leren zwemmen erg veel inspanning en energie vraagt van de ouders. De ouders geven hierbij aan dat de belemmeringen die zij ervaren bij het zoeken naar en het laten volgen van zwemles worden versterkt door de toch al moeizame weg naar het vinden van de juiste ondersteuning voor hun kinderen op verschillende gebieden, zoals school en therapieën. Een grote rol hierin spelen oplopende kosten en een gebrek aan tijd, twee knelpunten die met elkaar samenhangen en elkaar soms ook versterken. Daarnaast kwamen de thema's doorzettingsvermogen en maatschappelijke afwijzing vaker in de gesprekken naar voren.

Hoge kosten en gebrek aan tijd

Ouders vertellen dat de hoge kosten die verbonden zijn aan het volgen van aangepaste zwemles zwaar vallen, omdat zij in het dagelijks leven al veel geld kwijt zijn aan het voldoen aan de extra behoeften van hun kinderen, zoals therapieën en medische zorg. Daarnaast zijn sommige moeders gestopt met werken, omdat ze hun werk niet konden combineren met de zorg voor hun kind(eren). Vanwege de extra uitgaven voor hun kind(eren) en een lager gezinsinkomen hebben veel ouders het financieel minder breed. De kosten voor zwemles drukken hierdoor zwaar op het gezinsinkomen of gezinnen kunnen de kosten niet opbrengen.

'Er zijn natuurlijk naast de zwemles zoveel andere dingen waarbij je al extra uitgaven moet doen. En omdat de labeltjes van mijn kinderen niet onder "zware categorie" vallen, krijg je ook geen dubbelde kinderbijslag. We vallen echt overal buiten, maar we hebben wel noodgedwongen een tweede auto omdat het taxivervoer niet te doen is in de regio.'

Naast de zwaar wegende kosten voor zwemlessen moeten sommige ouders ver reizen om hun kind(eren) naar (aangepaste) zwemlessen te brengen. In combinatie met de tijd die ouders kwijt zijn aan het fysiek verzorgen van hun kind(eren) of het brengen naar en halen van opvang en therapieën ervaren ze deze reistijd als extra belasting.

'En ook het feit dat gezinnen zoals die van ons... Wij zijn erg belast door de zwaardere opvoeding, maar ook doordat wij continu van hot naar her rennen. Allerlei therapie en dingen. Heb je dan ook nog de tijd om jarenlang twee keer per week de stad uit te rijden voor de zwemles?'

Vanwege de oplopende kosten ervaren deze ouders het vervoer van en naar het zwemaanbod als extra duur. De impact van hoge kosten en gebrek aan tijd komt vooral nadelig samen bij ouders die voor aangepast zwemaanbod verder moeten reizen en relatief veel zwemlessen nodig hebben voor hun kind, in een leefsituatie met een lager inkomen gecombineerd met kosten voor en tijdsbesteding aan benodigde therapie en zorg.

Doorzettingsvermogen nodig

Een aantal ouders vertelt het gevoel te hebben te moeten vechten voor de juiste ondersteuning voor hun kind, ook bij het zoeken naar passend zwemaanbod. Zij ervaren dat het doorzettingsvermogen vereist om iets voor elkaar te krijgen, wat hun veel inspanning en energie kost. Sommige ouders hebben het gevoel er alleen voor te staan en alles zelf te moeten uitzoeken.

'Het is bij een hoop dat je het zelf moet uitvinden. En als je er zelf niet hard genoeg achteraan gaat en niet hard genoeg schreeuwt, dan krijg je echt niks. Maar ik denk dat de andere ouders dat ook kunnen beamen.'

Niet alleen het zoeken naar passend zwemaanbod vraagt veel energie, ook het volgen van zwemles ervaren de ouders soms als slopend. Een moeder van een kind met zowel een motorische achterstand als autisme vertelt:

‘Wij hebben altijd heel hoog ingezet op de lol en ze gaat ook echt heel graag naar het zwembad en doet ook heel graag overal aan mee en dat heeft wel gezorgd dat je het ook zelf ook lang volhoudt. Als je zelf elke week de strijd moet aangaan om je kinderen mee te sleuren naar het zwembad en je moet het zo lang volhouden, dan weet ik ook niet hoe dat voor andere ouders is. Maar dan heb je de hele dag al ruzie ervan, en soms wel dagen lang in ons geval. Dus ja, lol is zeker een belangrijke factor voor ons.’

Haar kind heeft vier jaar over het A-diploma gedaan, maar heeft dit uiteindelijk wel behaald (zie ook interviewfragment 2).

Interviewfragment 2: Ongeduld en doorzettingsvermogen

‘Ouders zijn wel ongeduldig en dat ik vind dat heel dubbel. Als moeder van een jongetje met autisme zou ik ook zo graag willen dat hij eens een keer wat cadeau kreeg. Hij heeft zijn diploma's ook niet cadeau gekregen en dat was soms best lastig. Je wil zo graag dat het voor een keer voor je kind ook makkelijk is. Maar mijn oudste weet niet dat het zwembad zo moeilijk was en dat hij heel lang over zijn lessen heeft gedaan. En even omgerekend: hij heeft 135 lessen over z'n A gedaan. En met tachtig zit je aan de bovenkant. 55 lessen, gewoon dik een jaar te veel. Maar hij weet het niet. Als je hem zegt: “Heb je snel je A diploma gehaald?”, zegt hij “ja”. Ik vind dat ik het als ouder ook goed heb gedaan, terwijl ik het soms ook echt moeilijk vond.’ – Interview 2

Gevoel van maatschappelijke afwijzing

Enkele ouders zien zwemles als iets waar ieder kind recht op heeft. Dat zij en hun kinderen te maken hebben met diverse belemmeringen om te beginnen met zwemles, een A-diploma te behalen en de zwemles verder voort te zetten voelt voor hen onrechtmatig en schrijnend. Een aantal ouders vertelt dat het voelt alsof hun kinderen niet belangrijk genoeg worden gevonden in de maatschappij.

‘Alsof kinderen met een beperking, met een bijzondere eigenschap, alsof die niet mee mogen doen met de maatschappij binnen hun mogelijkheden. Dat is eigenlijk wat je ze fundamenteel ontzegt. Je geeft weer een bevestiging, je hoort er niet bij in deze maatschappij.’

Tijdens de groepsgesprekken maakten de meeste ouders kenbaar dat ze de belemmeringen die zij en hun kinderen ervaren rondom deelname aan zwemles als een maatschappelijke afwijzing ervaren. Dit ervaren ze niet alleen als kwetsend voor hun kind, maar ook voor henzelf.

‘Dan ik denk, jeetje, wat dit allemaal met mij gedaan heeft. Met name ook die buitensluiting en dat afwijzen van je kind. En of dat nou gebeurt aan de voordeur of dat je kind daar al bezig is en dat ze zeggen: “We komen er niet uit met hem, ik denk dat het handig is als je wat anders gaat zoeken.” Alsof dat er zomaar is. Ik snap het vanuit hun oogpunt wel, maar ze hebben geen idee wat het met het gezin doet en hoeveel moeite het kost om dan weer ergens anders te beginnen. En dan is zwemles maar dat stukje, maar het is wel een stukje dat er ook weer bijkomt.’

De ouders geven aan dat de emotionele last, moeite en inspanning die zij ervaren bij het omgaan met de afwijzing van hun kind(eren) groter is dan waar anderen, zoals zwemaanbieders, zich bewust van zijn.

3. Betekenis van leren zwemmen

Tijdens de focusgroepen is aan de deelnemers gevraagd of en waarom zij het belangrijk vinden dat hun kinderen leren zwemmen, wat zij verstaan onder goed kunnen zwemmen en hoe zij denken over de waarde van een zwemdiploma. De meest besproken overeenkomsten en verschillen tussen ouders worden in dit hoofdstuk uiteengezet. Daarbij maken we onderscheid tussen belangen die ouders hechten aan het kunnen zwemmen en aan het behalen van zwemdiploma's.

3.1 Belang van kunnen zwemmen

Het belangrijkste van kunnen zwemmen is voor vrijwel alle ouders veiligheid. Daarnaast zijn plezier, vrijheid en ontwikkeling van hun kinderen veel genoemd.

Veiligheid

De meeste ouders geven aan dat veiligheid de voornaamste reden is dat zij het belangrijk vinden dat hun kinderen goed kunnen zwemmen. Specifiek wordt hierbij benoemd dat belangrijk is dat een kind zich kan redden wanneer hij of zij onverhoopt in het water valt, bijvoorbeeld in de sloot in de buurt. Veel ouders geven daarnaast aan dat zij de zwemveiligheid van hun kinderen extra belangrijk vinden omdat er in Nederland veel water is. Sommige ouders wonen bijvoorbeeld vlak bij een sloot, een meer of de zee en vinden het daarom een vereiste dat hun kind beschikt over goede zwemvaardigheden. De gedachte dat iedereen goed moet kunnen zwemmen in een waterland als Nederland en zwemles er daarom bij hoort, wordt door vrijwel alle ouders gedeeld.

Op de vraag wat zij verstaan onder 'jezelf kunnen redden in het water' waren vrijwel alle ouders het erover eens dat het belangrijkste is dat hun kind, als hij of zij plotseling in het water valt, niet in paniek raakt, rustig blijft, boven water weet te blijven en uit het water kan komen. Daarbij vinden ze het belangrijk dat een kind met kleding aan kan zwemmen.

Plezier, vrijheid en ontwikkeling

Naast zwemveiligheid zien ouders het hebben van plezier als een belangrijke reden voor zwemvaardigheid. De meeste ouders vertellen dat hun kinderen ervan genieten om in het water te bewegen, te spelen en te stoeien. Goed kunnen zwemmen, zonder zwembandjes of zwemvest, maakt dat hun kinderen zich beter en vrijer kunnen bewegen in het water. De meeste ouders geven aan dat een vrijer gevoel ervoor zorgt dat kinderen meer lol hebben in het water en dat ook het spelen met vriendjes of vriendinnetjes hierdoor makkelijker is.

'Ik zou willen dat hij zijn diploma heeft, omdat hij nu met bandjes moet zwemmen. Dat is echt een schaamte die hij nu krijgt waardoor ik hem zo gun dat hij vrij kan bewegen, dat wanneer hij een bommetje maakt dat hij niet bang hoeft te zijn. Hij houdt van water, maar vindt het nog wel heel erg spannend.'

Ouders vinden het belangrijk dat hun kinderen zich zelfstandig en vrij kunnen bewegen zodat ze met anderen mee kunnen spelen.

Sommige deelnemers benoemen dat het leren zwemmen ook een therapeutische waarde kan hebben, omdat het de fysieke ontwikkeling van hun kind kan stimuleren. Dit geldt met name voor kinderen met een motorische beperking, waarbij ouders aangeven dat zwemmen goed is voor de ontwikkeling van spieren en de motoriek.

'Ik ging met de revalidatie één keer in de week mee zwemmen en ik merkte gewoon hoeveel baat zijn spieren daarbij hebben en wat dat met hem doet. Dat hij dan successen boekt en dat hij zelf ook merkt dat het een succes is. Je merkt dan dat hij heel trots is op zichzelf en dat hij elke prestatie in het zwembad als heel fijn ervaart.'

Een aantal ouders vertelt daarnaast dat het leren zwemmen en het maken van progressie goed is voor het zelfvertrouwen, omdat het kind hierdoor succes ervaart.

3.2 Betekenis van zwemdiploma's

Rondom de betekenissen van zwemdiploma's voor kinderen met een beperking komt een zekere spanning naar voren. Enerzijds geven ouders aan dat diploma's als toegangkaartje voor het sociale leven kunnen dienen, als mogelijkheid om daaraan deel te kunnen nemen. Anderzijds bekritisieren ouders de eisen die tegenwoordig gelden om een zwemdiploma te behalen, zowel specifiek voor hun kind(eren) als in vergelijking met vroeger, en betwijfelen ze of diploma's ook betekenen dat hun kind echt zwemveilig is.

Zwemdiploma als toegangkaartje

Zoals eerder aangegeven ervaren de ouders dat goed kunnen zwemmen voor hun kind bijdraagt aan een vrijer gevoel in het water, meer plezier en spelen met vriendjes. Uit de gesprekken kwam daarnaast sterk naar voren dat ook het bezit van een zwemdiploma gekoppeld is aan toegang tot diverse sociale activiteiten. Voor kinderen zonder zwemdiploma's is het bijvoorbeeld lastiger om mee te doen met zwemfeestjes of schooluitjes. Terwijl vriendjes en klasgenootjes in het water spelen, blijven zij op de kant.

'Een zwemdiploma is ook vaak een toegangkaartje om mee te kunnen doen. Onze kinderen kunnen al met heel weinig dingen meedoen. Sommige kinderen geven een verjaardagspartijtje in het zwembad. Of soms willen ze een keertje op een boot iets doen. Zeilen, roeien weet ik veel wat. En daarvoor moet je wel echt de diploma's hebben.'

Ouders ervaren dat hun kinderen, voor wie het vanwege hun beperking al lastiger kan zijn om vrienden te maken, hierdoor vaker te maken hebben met sociale uitsluiting.

In het verlengde daarvan kwam duidelijk naar voren dat het niet mee kunnen doen met zwemfeestjes, schooluitjes of andere zwemgerelateerde sociale activiteiten de ouders en kinderen emotioneel raakt. De uitsluiting waar kinderen mee te maken hebben wordt door ouder en kind als pijnlijk en frustrerend ervaren.

'Maar op een gegeven moment krijg je zwemfeestjes. Nou ik heb ze echt verafschuwd in het begin, dan dacht ik oh nee. Als je blijft, geef dan maar geen uitnodiging, want hoe moet ik dit dan weer uitleggen. Maar ook school, weet je, ook school ging dan zwemmen. Dat was echt verschrikkelijk. En ik weet de eerste keer nog dat mijn kind helemaal verdrietig en huilend thuis kwam. Hij zat wel op zwemles maar hij had zijn A-diploma nog niet, dus als enige moest hij in het pierenbadje blijven. En toen was hij 8, hè. Ik was zo verschrikkelijk boos, en zo teleurgesteld. En dan heb je eens te meer zo iets van: hij moet gewoon dat diploma halen. Dat.'

Het halen van een zwemdiploma wordt dan ook door alle ouders als een belangrijk middel gezien om hun kinderen deel te laten nemen aan sociale activiteiten en uitsluiting te voorkomen.

Eisen voor een diploma niet allemaal haalbaar

Zoals eerder besproken zien de meeste ouders zwemveiligheid als het belangrijkste doel van goed kunnen zwemmen. Ook als het specifiek gaat over het volgen van zwemles, zien zij het toewerken naar zelfredzaamheid in het water als de belangrijkste drijfveer. Volgens sommige ouders heeft het behalen van een zwemdiploma hierbij echter geen grote meerwaarde. Dit blijkt onder andere uit onderlinge discussies over de eisen waar kinderen aan moeten voldoen om hun A-diploma te halen.

Zo vinden veel ouders dat er bij het toewerken naar het A-diploma te veel wordt gefocust op de schoonheid van zwemmen, zoals het aanleren van mooie slagen en specifieke trucjes. De ouders delen de opvatting dat zwemmen niet 'mooi' hoeft te zijn, als het maar veilig is.

'Bij een A-diploma moet je door een gat heen en dat moet zonder je neus dicht te houden. Dat weet ik niet of dat ooit haalbaar is, maar dat vind ik ook niet zo spannend. Het belangrijkste is veiligheid, ze kunnen eruit, ze hebben er lol in en ze hebben wat vrijheid.'

Een aantal ouders ervaart dat de focus op schoonheid bij het leren zwemmen met de jaren is toegenomen, waarmee de eisen waar een kind aan moet voldoen om een A-diploma te halen zijn verscherpt. Volgens de ouders dragen deze strengere eisen echter niet per se bij aan het bevorderen van zwemveiligheid.

'Bij veilig denk ik in eerste instantie: als ze in het water vallen dan weten ze hoe ze boven moeten komen en boven moeten blijven. Maar ik zie ook dat professionele opvattingen over wat veilig is, dat die lat wel heel wat hoger is gaan liggen.'

Een aantal ouders is daarnaast van mening dat het vanwege de sterke nadruk op het aanleren van mooie slagen en trucjes voor hun kinderen moeilijker is geworden om een zwemdiploma te halen, terwijl ze door het volgen van zwemles wél zwemvaardig kunnen worden.

Diploma geen voorwaarde voor zwemveiligheid

Een aantal ouders vindt daarnaast dat, in tegenstelling tot het hebben van één of meerdere diploma's, het onderhouden van zwemvaardigheden door oefening en herhaling een belangrijke voorwaarde is voor zwemveiligheid. Volgens deze deelnemers is het hebben van een zwemdiploma niet altijd een garantie voor veiligheid in het water.

'Er zijn zelfs kinderen die zwemdiploma A, B en C hebben en die daarna nooit meer zwemmen. Die zijn dan minder veilig in het water dan wanneer ze elke week zouden gaan. Als jij je A, B en C hebt en je gaat dan een jaar niet zwemmen, dan heb je wel je diploma's, maar ik geloof niet dat het helemaal veilig is.'

Wat maakt dat kinderen goed kunnen zwemmen is voor sommige ouders dus meer verbonden aan de tijd die hun kind doorbrengt in het water, tijdens de zwemles of in de vrije tijd, dan aan de behaalde zwemdiploma's. Dit punt wordt in de drie interviews ook onderstreept (zie interviewfragment 3).

In combinatie met de hoge eisen die ouders ervaren om een A-diploma te behalen en de noodzaak om zwemvaardigheden te onderhouden, zien de meeste ouders het halen van een A-diploma niet als doel op zich:

'Voor ons was het geen doel, zwemdiploma A, maar wel dat hij gewoon veilig kan zwemmen.'

Hoewel alle ouders een diploma een belangrijk middel vonden om mee te kunnen doen met sociale activiteiten, gaven veel van hen aan vanuit het zwemperspectief zwemveiligheid belangrijker te vinden dan het behalen van een diploma.

Interviewfragment 3: Zwemdiploma's vs. zwemveiligheid

'An sich is een C-diploma niet zo interessant, het is interessant of iemand blijft zwemmen. Het is net als met lopen of met fietsen, je kan het verleren. Dus ik heb een meisje gehad, zwom echt de sterren van de hemel, met een B-diploma, wat wil je nog meer, droomkind op dat gebied. Ja, twee jaar niet gezwommen, ze durft het diepe niet meer in en ze kon daar ook weer letterlijk uitgevist worden want dat was geen veilige situatie. En daar zijn heel veel voorbeelden van, dus ouders richten zich op een B- of een C-diploma en denken dan dat dat levenslang gegarandeerd is. Maar het is een vaardigheid die je moet behouden. En daar wordt eigenlijk ook binnen de zwemwereld onvoldoende accent op gelegd. Er wordt niet verteld dat het verstandig is om na je zwemdiploma elke maand te blijven zwemmen, al is het maar voor de lol. Je kan de sterren van de hemel zwemmen, maar als je geen ervaring hebt met water en dat niet onderhoudt ben je toch onveilig. Dus dan ben je misschien zwemvaardig maar absoluut niet zwemveilig en dat zijn twee verschillende dingen.' - Interview 2

4. Ervaren belemmeringen

In de groepsgesprekken kwamen verschillende belemmeringen naar voren die ouders en hun kind(eren) (hebben) ervaren bij het starten met en voortzetten van zwemles. Veel van deze belemmeringen kwamen in alle focusgroepen terug. De ervaren moeilijkheden bij het kunnen starten met zwemles en het behalen van het A-diploma werden het meest besproken. In dit hoofdstuk maken we onderscheid tussen ervaren belemmeringen bij het vinden van passend aanbod enerzijds en bij de zwemaanbieder of accommodatie anderzijds. Daarnaast geven we aan hoe sommige van deze belemmeringen volgens de ouders weggenomen kunnen worden.

4.1 Starten met zwemles

Bij de zoektocht naar passende zwemles ervaren de ouders met name belemmeringen in de beschikbaarheid en vindbaarheid van een geschikte aanbieder, de hoge kosten van de zwemles en/of de lange wachttijd om te kunnen beginnen. Bij veel ouders heeft het lang geduurd voordat zij een geschikte zwemaanbieder vonden voor hun kind. Eén ouder heeft na drie jaar nog steeds geen zwemschool kunnen vinden. Voor iedere ouder is het verschillend welk knelpunt het zwaarst weegt. Hieronder schetsen we drie verhaallijnen die veel in de gesprekken naar voren kwamen. Vervolgens gaan we in op verschillen tussen gemeenten.

Geen passend zwemaanbod in de buurt

Sommige ouders hebben met name belemmeringen ervaren in de beschikbaarheid van passend zwemaanbod in hun nabije omgeving. Bij de zoektocht naar passend zwemaanbod moeten ouders bovendien rekening houden met de afstand tot en het vervoer naar de accommodatie, de dag en het tijdstip van de zwemles en of het aanbod wel echt past bij wat het kind nodig heeft om te kunnen leren zwemmen.

‘Ik ben in vier plaatsen gaan zoeken. Toen vond ik het wel even genoeg om uit te zoeken waar ik aan de bak kan. Ik bedoel, ik kan ook niet elke dag of elke week een uur in de auto gaan zitten omdat het daar wel gegeven wordt. Ik vind dat het hier in de buurt aangeboden moet worden.’

Waar de ene ouder in haar eigen woonplaats voldoende mogelijkheden heeft, geeft de andere aan minstens een uur te moeten rijden voor zwemles die geschikt is voor haar kind.

Lastig om passend zwemaanbod te vinden

Vrijwel alle ouders hebben moeite (gehad) met de vindbaarheid van passend zwemaanbod (zie ook interviewfragment 4). De (digitale) informatievoorziening vanuit zwemaanbieders zelf is niet altijd duidelijk, waardoor ouders niet weten of ze met hun kind bij een aanbieder terecht kunnen. Daarnaast ervaren veel ouders weinig tot geen ondersteuning bij hun zoektocht naar passend aanbod. Sommige ouders voelen zich hierdoor onzichtbaar. Enkele ouders vertellen dat zij ‘toevallig’ via vrienden of kennissen bij een geschikte zwemschool terechtkwamen.

R2: ‘Ik werd getipt door een vriendin. Van joh, ga eens kijken bij ... hier op het park. Terwijl ik het helemaal niet wist en dat helemaal geen bekendheid had. Dat is wel een gemiste kans. Het staat wel heel duidelijk op de website hoor. Het wordt heel goed aangegeven. Ik kon het ook heel makkelijk vinden, de contacten waren zo gelegd en binnen een dag stond ze op de wachtlijst. (...)’

R3: ‘Ja en het zoeken is inderdaad wel lastig. Dan moet je echt gaan Googelen en eigenlijk is het jammer dat de reguliere zwembaden je niet doorverwijzen naar andere kleinere zwembaden of verenigingen die dat misschien wel aanbieden. Misschien is dat concurrentie, dus dat wordt niet gedeeld. Dus het is echt zoeken, echt zoeken, absoluut. Het is niet zo voor handen.’

R1: 'Nee, dat gaat inderdaad via vrienden, kennissen, kanalen of een netwerk dat je zelf al hebt opgebouwd in de loop der tijd. Want je hebt met je kinderen al vaker wat meegemaakt, met school en diagnoses, en dergelijke. Dus heb je vaak ook wel contact met andere ouders. Op die manier kom je dan aan informatie. Maar het is eigenlijk van de zotte dat degenen die het zouden moeten weten naar mijn idee, je daar totaal niet bij kunnen helpen.'

Ouders geven aan dat ze deze ondersteuning graag via de gemeente, reguliere zwembaden of een andere overkoepelende instantie zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin zouden ontvangen.

Interviewfragment 4: Over vindbaarheid van passend aanbod

'Of het aanbod te vinden is? Ja, nu wel, maar wij zijn er nu. Voorheen als moeder kon ik het niet vinden. Daarom ben ik het gestart. Waar ik bij het zoeken tegenaan liep? Nou, überhaupt over TOS is heel weinig bekend. Er wordt heel weinig op ingespeeld, weinig activiteiten. Als er activiteiten zijn dan gaat het meestal via de instellingen. Maar ik zocht juist een activiteit buiten de instellingen en dat is er gewoon niet. En ook niet bij zwemscholen. Ik heb een aantal zwemscholen gebeld en die zeiden van "hij mag wel bij ons plaatsnemen maar houd rekening met dat er een wachtlijst is en dat er dertig, veertig kinderen in een groep zitten, of twintig, dertig kinderen in een groep zitten". En ja, de rest dat is er gewoon niet. Het is heel lastig. Toen ik zelf ging Googelen, en ik ben eigenlijk van huis uit ook nog onderzoeker, dus ik ga best wel ver als ik research doe, dan zoek ik het echt uit en via via en ik durf ook te vragen. Maar het was gewoon niet vindbaar. En ook heel weinig informatie. En wat ik al zeg, ik kwam meestal uit bij speciale groepen, dan hoorde je "maar deze stichting doet dat hoor" en dan bel je en dan doen ze het voor kinderen met een verstandelijke beperking. "Ja, maar daar kunnen kinderen met autisme ook heen." "Maar mijn zoon heeft geen autisme." "Oh ja, wat heeft hij dan?" "TOS." "Oh ja, nee dat doen wij niet." Zo ging dat heel vaak. Dus het was best wel pittig.' – Interview 3

Passend zwemaanbod is te duur en/of heeft een te lange wachtlijst

Hoge kosten en een (te) lange wachtlijst zijn veelgenoemde belemmeringen die ouders (hebben) ervaren bij het kunnen starten met zwemles. Zo geeft een van de moeders aan dat haar kind meerdere jaren op een wachtlijst moest staan. Een ander vertelt dat haar kind van de zwemschool vroegtijdig moest stoppen met zwemles, omdat hij niet genoeg vooruitgang boekte. Vanwege lange wachtlijsten willen de zwemaanbieders zo een betere doorstroom creëren, voegde ze daaraan toe. Weer een ander vertelt dat er wel zwembaden in de buurt zijn die een-op-een-begeleiding geven, maar dat ze daar als gezin het geld niet voor hebben. Ouders vertellen dat een-op-een-begeleiding of les in een klein groepje vaak een stuk duurder is dan reguliere zwemlessen, waardoor die niet altijd betaalbaar is. Bij enkele ouders heerst een gevoel van oneerlijkheid:

'Maar waarom moet ik 50 euro per uur gaan betalen? Omdat mijn kind al zo is, word ik ook nog financieel gestraft. Dat mag toch niet. Ik mag hopen dat we het daar met andere ouders eens over zijn dat dat gewoon niet mag. Ik bedoel mijn dochter mag voor 10 euro per les zwemmen, dan vind ik dat mijn zoon dat ook voor 10 euro per les mag.'

Ouders geven aan dat veel kinderen met een beperking meer zwemlessen nodig hebben dan gemiddeld, omdat het langer duurt om te leren zwemmen. Dit lijkt met name te gelden voor kinderen met een motorische beperking, voor wie het moeilijker kan zijn om slagen te automatiseren en zwemles fysiek zwaar is. Een moeder van een kind met DCD en ADD geeft aan dat, vanwege de vele benodigde lessen, de kosten hoog op kunnen lopen:

‘Dus je moet meer lessen betalen, en als je dan ook nog eens het dubbele dan wel driedubbele moet betalen, dan is het gewoon klaar.’

De hoge kosten van een langer dan gemiddeld zwemtraject is iets wat veel ouders herkennen. Zoals eerder besproken hebben alle ouders veel extra uitgaven voor hun kind(eren) en zijn sommige ouders in verband met de zorg voor hun kind(eren) gestopt met werken, waardoor zij het financieel minder breed hebben. Hierdoor vallen de kosten voor zwemles extra zwaar. Interviewfragmenten 5 en 6 laten verschillende ervaringen vanuit het perspectief van zweminstructeurs én moeders zien.

Interviewfragment 5: Betaalbaarheid voor ouders en aanbieders

‘Ik ben gestopt omdat ik de laatste twee jaar vrijwillig heb les gegeven. Ik ben ook niet zakelijk, dat moet ik wel eerlijk zeggen. Mijn lessen kostten 40 euro per maand en dan waren we met zijn tweeën op vier kindjes. Maar als je dan in een wedstrijdbad ligt met vier groepjes en het bad gaat 100 euro kosten, dan ben je alles kwijt aan het bad. Maar ik heb wel altijd zoiets dat alle kinderen met plezier moeten kunnen zwemmen en ik wil niet dat de prijzen zo hoog worden dat er dan kinderen uitvallen die het niet kunnen betalen. Uiteindelijk werd het bad nog duurder en zou ik zelf bij moeten gaan leggen. Dat gaat niet. Dus het zou wel heel fijn zijn als daar meer mogelijk zou zijn. Dat het voor ouders betaalbaar blijft, maar ook voor de mensen die zwemlessen geven. Ik kan de lessen zo niet geven. Er zou iets mogelijk moeten zijn om in kleine groepjes te kunnen zwemmen.’ – Interview 1

Verschillen per gemeente

In alle drie de scenario's kwam ook de rol van de gemeente ter sprake. Volgens een aantal ouders is er bij de gemeente te weinig aandacht voor het aanbieden van passend zwemonderwijs. Daarbij vinden ouders dat het bij de gemeente bekend moet zijn waar kinderen met een beperking zwemles kunnen volgen, zodat de gemeente ouders kan helpen met het vinden van passend zwemaanbod. Hoewel vrijwel alle ouders aangeven dat dit in hun gemeente niet het geval is, lijken er grote verschillen te zijn tussen gemeenten:

‘Bepaalde gemeenten helpen gewoon beter dan andere, wat wel frustrerend kan werken. Het is natuurlijk vanaf 2015 [door de decentralisatie van de jeugdzorg] allemaal naar de gemeente overgegaan en ik vind dat bij alle gemeenten dan dezelfde regels moeten gelden. Maar ik ben er de laatste jaren achter gekomen dat het simpelweg gewoon niet zo werkt.’

Daarnaast lijken er verschillen tussen gemeenten te zijn als het gaat om de beschikbaarheid van regelingen, zoals inzet van het PBG. Bij twee ouders lukte het om de zwemlessen op deze manier te bekostigen, maar de andere ouders geven aan dat dat in hun gemeente niet mogelijk was (zie ook interviewfragment 6). Daarbij ervaren ouders niet alleen afhankelijkheid van hun gemeente, maar ook van wie hun aanvraag beoordeelt.

R1: ‘Ik ken meerdere mensen die dat [een PGB-aanvraag] geprobeerd hebben. Maar het is maar net wie je tegenkomt en wie op dat moment je aanvraag behandelt. Wij hebben daar gewoon geluk in gehad.’

R4: ‘Het goed omschrijven is bij een PGB-aanvraag inderdaad al een kunst op zich.’

R2: ‘Ja, maar nu lijkt het een beetje alsof het ligt aan de ouder. Maar het hangt er ook heel erg vanaf wie je aanvraag behandelt. Wij zijn met andere gedragstherapie bezig en de therapeute

heeft ons geholpen bij de PGB-aanvraag en als ik het zo doe bij andere gemeenten komt het er wel door en bij onze gemeente niet.'

R1: 'Ja het is zo gemeente-afhankelijk. [...] Wij hebben toevallig met het zwemmen als een van de weinigen het muntje aan de goede kant gekregen. Maar het was zomaar de andere kant op geweest. Daarom zei ik ook al, ik ben me ervan bewust dat wij daar een uitzondering in zijn.'

Volgens de meeste ouders zou beter zicht op het zwemaanbod in de buurt en financiële tegemoetkoming het volgen van zwemles stimuleren.

'Ik zou het heel erg fijn vinden als ervoor gepleit wordt om het toegankelijker te maken. Met bijvoorbeeld een PGB, zodat kinderen laagdrempeliger aan zwemmen toe kunnen komen.'

Zoals eerder aangegeven ervaren veel ouders belemmeringen bij de vindbaarheid van zwemlessen die aansluiten op de behoeften van hun kind. Een aantal ouders maakt kenbaar dat zij specifiek behoefte hebben aan een landelijke website met een overzicht van al het zwemaanbod. Anderen vinden dat de gemeente een grotere rol zou moeten spelen bij het voorzien in informatie over het vinden van geschikte zwemles.

Interviewfragment 6: Over hoge kosten en verschillen tussen gemeenten

'Goede zwemles die past bij de behoeften van mijn kind, ja, die is duur. Absoluut. Wij betalen 30 euro per les en het is een uur. Dus wij betalen 120 euro in de maand, of 150, afhankelijk van het aantal weken. Dus ja, het is duur. Ik moet wel zeggen, [als aanbieder] wij hebben via een aantal gemeenten [bekostiging] via het PGB, voor begeleiding in het water kunnen krijgen en daar heb ik ouders ook mee geholpen. Dat zou wel een enorme uitkomst zijn. Ik vind niet dat ouders het gratis moeten krijgen overigens, daar ben ik gewoon echt heel eerlijk in. Voor iedereen is zwemles heel duur, ik bedoel ook voor reguliere kinderen kan zwemles heel duur zijn. Je hebt verenigingen daar betaal je 15 of 30 euro per maand, je hebt verenigingen daar betaal je 15 euro per les. Het feit dat mijn kind kan leren zwemmen, dat is al 1, dat vind ik heel belangrijk, maar ik vind ook omdat onze kinderen toch iets meer die ondersteuningsbehoefte hebben, vind ik ook dat gemeenten hierin een klein beetje mogen ondersteunen middels bijvoorbeeld het PGB, door te zeggen "jongens, we betalen de vereniging voor het badwater zodat je alleen de instructeur hoeft te betalen", bijvoorbeeld. Dat je dat gedeeltelijk kan oplossen, want ja het is duur. [De ondersteuning van de gemeente voor ouders is] veel te weinig. Wij hebben natuurlijk verschillende kinderen uit verschillende gemeenten. Gemeente A die deed er makkelijk over, die zegt: "oké, heb je begeleiding in het water?" "Ja." "Hoeveel mensen?" "Twee mensen in het water op drie kinderen." "Oké, hier is het geld." Maar ik heb ook bijvoorbeeld gemeente B en C, die doen er heel moeilijk over. Die zeggen: "maar we gaan geen zwemles betalen." Dus ik zeg, maar je betaalt niet de zwemles, je betaalt de begeleiding in het water, dat zijn mensen met een pedagogische achtergrond. Die betaal je. En dan ook nog maar een gedeelte, je betaalt ze niet helemaal. De ouders betalen de rest van de les zelf, maar het is een tegemoetkoming. En daar staan ze gewoon niet voor open. Dus de ene gemeente wel en de andere gemeente niet. En het zou heel fijn zijn als dat gewoon eens rechtgetrokken wordt.' - Interview 3

4.2 Zwemles volgen

Belemmeringen bij het volgen van zwemles kunnen ervoor zorgen dat een kind langer doet over het behalen van het zwemdiploma of moet stoppen met de zwemlessen voordat het diploma is behaald. Deze belemmeringen worden met name ervaren tijdens het traject tot een A-diploma, ook omdat de ouders daar de meeste ervaringen mee hebben. In deze paragraaf gaan we in op de belemmeringen die ouders (hebben) ervaren in relatie tot de zweminstructeurs, de inrichting van de zwemlessen en de zwemaccommodatie.

Zweminstructeurs

In gesprekken over de zweminstructeurs spraken de ouders vooral over de beperkte kennis en vaardigheden van deze instructeurs voor het omgaan met kinderen met extra ondersteuningsbehoeften en over de manier waarop instructeurs met hen als ouders omgaan. Deze onderwerpen kwamen ook terug in alle drie de interviews met moeders die zelf zweminstructeur waren. Zij vertelden over de noodzaak van, maar het gebrek aan opleiding of bijscholing om kinderen met een beperking op een goede manier zwemles te kunnen geven (zie interviewfragment 7).

Beperkte kennis en vaardigheden

Een aantal ouders geeft aan dat instructeurs niet altijd over de juiste pedagogische (basis)kennis beschikken. Deze kennis, met name over gedragsproblematiek, vinden zij nodig om hun kind te begrijpen en om goed met hun kind om te gaan. Een moeder van een kind met ADHD vertelt daarover:

‘De leerkrachten missen ook een beetje kennis. Stel je ziet dat een kind zijn aandacht niet kan vasthouden, wat kun je inzetten? Je ziet vaak een heleboel onkunde en weinig fantasie. Het kind doet niet mee, nou dan ga ik maar een beetje tegen hem lopen roepen. Dan denk ik, dat zet geen zoden aan de dijk. Zet een keer iets anders in. Dan moet ik weer met zo iemand in gesprek van joh, misschien kun je hem zeggen dat als hij iets gedaan heeft, dat hij dan even van de kant mag afspringen. En dan aan de andere kant nog een keer. Zet dat soort dingetjes in. Maar ik vind het zo naar dat ik dat idee moet geven. Dat is lastig.’

Daarnaast zijn de ouders van mening dat instructeurs niet altijd over de juiste vaardigheden of eigenschappen beschikken om hun kind goed les te kunnen geven. Ouders vinden het belangrijk dat een instructeur in het passend zwemonderwijs geduldig, vriendelijk, rustig, duidelijk, creatief en flexibel is. Met name voor kinderen met TOS is het belangrijk dat instructeurs niet alleen verbaal uitleggen, maar ook voordoen wat er van hen verwacht wordt. Verder geven de ouders aan dat het goed is als de instructeur het kind positief benadert. Een aantal ouders vindt het spannend om hun kind aan een ander over te moeten leveren. Dit geldt met name voor ouders van kinderen met gedragsproblematiek. Sommigen hebben hier negatieve ervaringen mee, bijvoorbeeld doordat de school hun kind vanwege het gedrag naar huis stuurde. Voor een van deze ouders, die een kind met ADHD heeft, geeft dat een gevoel van angst voor afwijzing:

‘Je moet de mazzel hebben dat je iemand treft die wel de moeite doet of dat het net juist klikt op de een of andere manier. Dan kom je er misschien wel. Het is afwachten. Ik vind het ook spannend hoor. Bij mij hangt er ook zoiets van, morgen gaat hij bellen om te zeggen dat ze het niet meer zien zitten met hem. Herken je dat? Dat vind ik doodeng. Vreselijk vind ik dat.’

Ondanks dat ouders het belangrijk vinden dat de instructeur basiskennis heeft en bepaalde vaardigheden beheerst, zijn veel ouders van mening dat het belangrijker is dat instructeurs weten wat de individuele behoeften van een kind zijn. Deze kennis, over wat een kind nodig heeft, kan volgens ouders het beste worden verkregen door je te verdiepen in de diagnose(s) van het kind of door met ouders in gesprek te gaan. Alle drie de zweminstructeurs spraken over deze verschillende facetten van kennis en vaardigheden

die instructeurs volgens hen nodig hebben om kinderen met een beperking goed te kunnen leren zwemmen (zie interviewfragmenten 7, 8 en 9).

Interviewfragment 7: Opleiding en vaardigheden instructeurs

‘Vaardigheden van de instructeur vanuit de ouder of als professional? Dat is lastig want als ouder heb je een andere insteek dan als professional. Als ouder vind ik het belangrijk, en dat is dus een beetje gek, maar in Nederland heb je helemaal geen diploma nodig om kinderen zwemles te geven. En je hebt ook helemaal geen certificatie of iets nodig. Ik vind dat heel gek. En zeker als je werkt met kinderen met een zichtbare beperking, of een onzichtbare stoornis, bijvoorbeeld autisme of TOS, DCD, of MCD, of ADHD, als je die kinderen begeleidt vind ik wel dat er enige vorm van pedagogische achtergrond moet zijn. Er moet echt wel inhoudelijk kennis zijn en dat is er niet. (...) Er mag best op een zwemschool iets gespecialiseerder ingegaan worden, en je hoeft niet eens daar alleen een groepje voor te maken, ik bedoel kinderen met TOS zouden prima in een gewone groep kunnen gedijen mits die niet te groot is, maar als die docent maar kennis heeft over wat hij moet doen met zo'n kindje. Die kennis is er überhaupt niet, en ik denk dat die kennis wel een van de voorwaarden moet zijn. Over autisme, over ADHD, over wat dan ook. Al is het maar basale kennis, gewoon even een paar van die handvatten die jou net iets anders doen laten kijken, dat zou al zo veel verschil maken.’ – Interview 3

Interviewfragment 8: Ouders vragen naar het gedrag van hun kind

‘Ik geef cursussen voor kinderen met leer-en gedragsuitdagingen aan zwemonderwijzers. Wat ik heel vaak hoor is dat ze ouders lastig vinden, want die willen alles voor hun kind. Die schrijven dan een gebruiksaanwijzing. Het liefste hoor ik niks, hoor ik heel vaak terug. Terwijl ik denk, nee als je weet wat een kind heeft, dan kan je ook kijken wat er achter het gedrag zit, want daar zit het probleem. Ze zien gedrag en daar wordt op gereageerd. Dat is ook logisch, dat snap ik heel goed. Maar er zit iets achter dat gedrag. Als het kind overprikkeld is, gaat die weer onder water. Want daar is het stil. Dan kan je boos worden op dat kind omdat hij de hele tijd onder water zwemt, maar je kan ook kijken of er een rustiger tijdstip is, of dat het werkt met oordoppen of een koptelefoon van mijn part. Of kan je proberen om zelf minder luid te zijn of minder te praten, dat kan ook heel veel helpen.’ – Interview 1

Interviewfragment 9: Benadering vanuit het kind

‘Een voorbeeld: mijn zoon deed zijn oren niet in het water. Hij kon niet drijven op z'n rug en hij kon niet drijven op z'n buik. Ook weer zoiets geks vond ik, eerder heb ik het zelf met hem gedaan. Ik ben thuis gaan vragen van: “joh, schat, waarom doe jij je oren niet in het water?” Daar waren tijgers in het water. Oké, tijgers in het water. Als hij zijn oren in het water doet, dan hoort hij tijgers. Nadeel van een klein zwembad, ik heb het op een gegeven moment uitgepuzzeld, is dat je de motor van het zwembad hoort. Heel duidelijk, in een groter zwembad is dat iets minder duidelijk. Als jij dat vertaalt als tijgers in het water, en mijn zoon wist met 4 jaar echt wel dat tijgers kunnen zwemmen, zou ik mijn oren ook niet in het water doen. Dus hij deed zijn oren niet in het water. Heb ik weer het geluk dat ik, helemaal dubbel van het lachen, mijn collega een appje kon sturen met het verhaal en een advies heb gegeven van: “joh, ga even op de trap zitten, laat al die kinderen even luisteren naar de motor en vertel wat het is” en het probleem was opgelost.’ – Interview 2

Beperkte communicatie met ouders

Een aantal ouders benadrukt de communicatie met de instructeurs belangrijk te vinden. Dit begint bij duidelijk zijn over wat de mogelijkheden van hun kind zijn om te kunnen leren zwemmen bij de betreffende zwemaanbieder. Ouders vinden dat een zwemaanbieder eerlijk moet zijn wanneer deze niet kan bieden wat een kind nodig heeft om te leren zwemmen.

Bij sommige aanbieders mogen ouders meezwemmen, bij andere mogen ze langs de kant kijken, maar er zijn ook zwemscholen waarbij ouders niet aanwezig mogen zijn tijdens de zwemles. Voor een moeder van een kind met epilepsie, dat in het water continu in de gaten moet worden gehouden, is het van groot belang om fysiek aanwezig te mogen zijn tijdens de zwemles. Dat maakt de zoektocht naar passend aanbod lastig:

‘Want als we zeggen dat hij epilepsie heeft, dan zeggen ze: “Oh, ga maar als ouder aan de kant zitten.” Ja, oké, “Maar niet bij de reguliere zwemles, want dat kan niet. Maar we hebben wel aangepaste zwemlessen.” Oh oké. “Maar daar zitten ook kinderen met autisme en ADHD, dus dan zijn er te veel prikkels als er ouders op de kant zitten”.’

Deze ouder heeft, op het moment dat we met haar spraken, nog geen passend zwemaanbod voor haar kind kunnen vinden.

Als ouders niet aanwezig mogen zijn tijdens de les, willen ze wel op de hoogte worden gehouden van de ontwikkeling van hun kind, zodat zij daar bijvoorbeeld rekening mee kunnen houden als zij zelf met hun gezin gaan zwemmen. Zoals in de voorgaande paragraaf en interviewfragment 8 al werd beschreven, zien sommige ouders voor zichzelf een rol weggelegd bij het ondersteunen van de zweminstructeur, vooral als het gaat over de omgang met hun kind:

‘Ja, wij zijn toch de deskundigen op het gebied van onze kinderen. [...] We hebben alles al uitgeprobeerd en alles al fout gedaan. Maar ook dingen gezien die wel werken. En dan is het best handig voor de zweminstructeurs om dat ook te weten. Want dan hebben ze gewoon hele goede informatie.’

Ook in de drie interviews met zweminstructeurs komt de omgang met ouders naar voren als belangrijk, maar lastig punt. Het verschilt per instructeur hoe ze daarmee om kunnen gaan (zie interviewfragment 10).

Interviewfragment 10: Betrekken van ouders

‘Of ik het gevoel heb dat ik ouders voldoende bij de zwemlessen betrek? Dat kan niet. Dat klinkt even heel lullig, maar ik geef 40 minuten les, dan mogen ze vijf minuten spelen. In die vijf minuten houd ik toezicht en moet ik de scores bijhouden en dan komen twaalf ouders voorbijschieten. Dus tegen iedere ouder zeg je van je mag altijd mailen, maar dat is best wel een drempel, laten we heel eerlijk zijn. Dus daar is gewoon heel weinig tijd voor. Bij het inschrijven kunnen mensen aangeven dat hun kinderen bijzonderheden hebben, maar dat schijnt [bij ons] niet in het systeem te komen. Ik kwam er van de week achter dat een meisje dat al dik vier maanden bij mij zwemt brildragend is en bij de fysiotherapeut loopt omdat ze haar voeten niet recht krijgt. Nou ik vind dat wel een dingetje, dat had ik echt moeten weten, beide gegevens, dat is informatie die ik nodig heb. Dat verklaart voor mij het gat [waar ze niet doorheen kan zwemmen], dat verklaart voor mij de borstcrawl, dat verklaart voor mij de schoolslag. Alleen al die bril, dat ik dat niet wist, waar hebben we het over, over een bril. Ik kan niet alles oplossen, maar als ik weet dat iemand het gat niet ziet dan kan ik op zoek naar een oplossing.’ – Interview 2

Inrichting van de zwemlessen

In relatie tot de wijze waarop zwemlessen zijn ingericht, ervaren ouders vooral belemmeringen door de groeps grootte en doordat zwemlessen voor hun kind ‘te saai’ zijn.

Zwemles in een grote groep werkt niet

Bijna alle ouders geven aan dat hun kind geen zwemles kan volgen in een grote groep. De kinderen hebben namelijk baat bij weinig afleiding van andere kinderen en veel aandacht van de zweminstructeur. In een grote groep is dat vaak niet haalbaar. Alle ouders zijn van mening dat de aanwezigheid van voldoende begeleiding een belangrijk aspect is van een toegankelijke zwemles. Hierbij worden de verhouding van twee instructeurs op vier tot vijf leerlingen en een-op-een-begeleiding veel genoemd.

‘In principe is privéles het enige dat werkt, want dan zie je dat zo’n leerkracht zich af kan stemmen op het kind en wat hij of zij dan nodig heeft op dat moment. Die focus is gewoon nodig. Dat kan niet in een groep met zoveel verschillende kinderen. Voor een hoop kinderen werkt dat gewoon niet.’

Geen enkele ouder gaf aan het belangrijk te vinden dat hun kind zwemt met andere kinderen die ook een(zelfde) beperking hebben. Een aantal ouders gaf aan dat zelfs te leren valt van kinderen zonder beperking, maar dat deze kinderen allemaal in de grote groepen bij het reguliere zwemaanbod zwemmen. De moeder die zelf in het reguliere zwemaanbod lesgeeft, vertelt dat lessen in kleine groepjes bij haar zwemschool niet haalbaar zijn door de hoge kosten en een tekort aan instructeurs (interviewfragment 11).

Interviewfragment 11: Hoge kosten en een tekort aan instructeurs

‘Dus het zijn vrij grote klassen [van 12 kinderen voor een A-diploma]. Kleine klassen zijn verhoudingsgewijs financieel gezien niet zo rendabel, zeker niet op de zogenaamde *primetimes*. Daarbij komt ook nog dat we binnen de zwemwereld, er komt de laatste tijd eindelijk moet ik zeggen, want ik weet niet beter de afgelopen zes jaar, in het nieuws dat er heftige tekorten zijn aan zwemdocenten, en het is totaal niet aantrekkelijk om zwemdocent te worden. Het is fysiek zwaar werk, je verdient er maximaal een kale boterham mee, het broodbeleg mag m’n man kopen en het zijn gewoon rottijden, want tegen de tijd dat mijn kinderen thuiskomen sta ik in het zwembad. Dus als ik puur en alleen het zwem-ABC mag doceren, en dat is wel het moment dat de meeste mensen nodig zijn, dan heb ik wel werk van half 4 tot 6. En daarna niets meer. En misschien op zaterdag of zondag als bijvoorbeeld de desbetreffende zwemschool open is, of ik ga naar een andere zwemschool. En dan sprokkel je je uurtjes zozegd bij elkaar.’ – Interview 2

De zwemles is te saai

Een aantal ouders geeft aan de invulling van de zwemles belangrijk te vinden. Zo vertellen ze dat de lessen leuk gemaakt moeten worden, zodat de kinderen plezier krijgen in het zwemmen. Met name voor kinderen die moeite hebben zich te concentreren, kan een saaie, eentonige les zorgen voor belemmeringen.

‘Maar ook is het vaak te saai. Zeker als ze eenmaal naar het diepe gaan en ze gaan baantjes zwemmen. Dat was bijna niet vol te houden voor hem. [...] Dat ik denk, pff, heftig. Dan ben je zo jong en speels en heb je al moeite met concentratie en heb je ook nog eens een keer zo’n saaie zwemles.’

Een aantal ouders benoemt dat het tempo waarop de zwemles wordt gegeven essentieel is. Zij geven aan dat hun kind baat heeft bij een zwemles waarbij het kind op zijn of haar eigen tempo de zwemoefeningen kan doen. Eén moeder zegt hierbij dat ze begrijpt dat zweminstructeurs vaak niet kunnen afwijken van de zweminstructie en het schema van de zwemschool, maar dat haar kinderen dan wel afhaken als die strakke planning moet worden gevolgd.

In de gesprekken kwam sterk naar voren dat het voor kinderen erg belangrijk is om plezier te ervaren tijdens het volgen van zwemles. Het hebben van plezier zorgt ervoor dat kinderen sneller leren en gemotiveerd blijven, terwijl negatieve ervaringen het zwemtraject juist kunnen stagneren. Volgens de ouders is het hierom belangrijk dat er in de lessen ruimte is om te spelen. Dit is iets dat ook alle drie de zweminstructeurs, ook uit hun ervaring als moeder, onderstrepen (zie interviewfragment 12).

Interviewfragment 12: Spelenderwijs kunnen leren

'[Het lastigste voor mijn zoons was] het niet spelenderwijs kunnen leren, het helemaal geen impliciet leren. Het was gewoon techniek leren, benen krom maken, open en dicht. Het was echt techniek erin slijpen en herhalen, herhalen, herhalen. En vooral voor onze jongste was het een drama, die moest dan zes banen schoolslag. Als hij al hoort zes banen hetzelfde, haakt hij al af. Dan ben je hem eigenlijk al kwijt. Terwijl, als ze hem gewoon hadden gezegd, weet je, we gaan gewoon lekker zwemmen totdat ik zeg dat we iets anders gaan doen. En dan tussendoor bijvoorbeeld een keer eruit laten klimmen en weer erin springen. Een keer een koprol tussendoor, een keer iets opduiken tussendoor. Dan zwemt hij al die banen. Maar als je zegt, we gaan zes banen alleen maar schoolslag heen en weer, ja dat was gewoon qua concentratie niet vol te houden voor hem. Want dan zag hij overal alles, dus dat was gewoon te saai.' - Interview 1

De zwemaccommodatie

In meerdere focusgroepen kwam aan bod hoe kenmerken van de zwemaccommodatie en de inrichting van de zwemomgeving van invloed kunnen zijn op het zwemproces. Er werd met name gesproken over de aanwezigheid van prikkels en voorzieningen in het zwembad en de mate waarin een kind zich in een bad thuis zou moeten voelen.

Te veel prikkels

Gericht op de inrichting van de zwemlessen zijn vrijwel alle ouders het erover eens dat hun kinderen beter leren zwemmen in een prikkelarme en stille omgeving. Drie ouders hebben goede ervaringen met een hotelzwembad of een revalidatiezwembad, waar hun kind in alle rust kon zwemmen. Veelgenoemde voorbeelden van prikkels die het leren zwemmen lastig maken zijn geluiden (muziek), felle lichten of kleuren en een slechte akoestiek. Ook de aanwezigheid van attracties zoals glijbanen wordt genoemd.

'Ja kijk, als je een kind hebt met ADHD, dan leer je al heel snel dat je de omgeving zo moet inrichten en organiseren, zodat dat kind kan functioneren.[...] Bepaalde factoren zijn gewoon heel belangrijk. Dat zijn zwemmen in kleinere groepen en een wat rustiger tijdstip in het zwembad. Geen muziek aan. Het zijn allemaal dat soort dingetjes die de concentratie kunnen bevorderen.'

Om een rustige omgeving te creëren is het volgens de ouders belangrijk dat er geen andere groepen aanwezig zijn in hetzelfde bad en dat er geen of weinig familie toekijkt vanaf de kant. Voor kinderen met gedragsmatige ondersteuningsbehoeften, bijvoorbeeld vanwege autisme, ADHD of TOS, lijkt de afwezigheid van andere mensen belangrijker dan voor kinderen met een motorische beperking. Aan de andere kant kan de afwezigheid van familie het voor kinderen met watervrees juist lastiger maken om te leren zwemmen, omdat zij zich hierdoor minder veilig voelen.

Niet voldoende voorzieningen

We vroegen ouders ook of zij belemmeringen ervaren op het gebied van voorzieningen bij de accommodatie. Hier reageerden met name ouders van kinderen met een motorische beperking op en hun ervaringen zijn verdeeld. Sommige ouders geven aan voorzieningen te missen in het zwembad:

‘Je kent die kleedkamers wel; of je hebt een hele grote ruimte waar je met veel man in kunt, of je hebt zo’n eenpersoonshokje waar je dan om kan kleden. Mijn kind heeft echter heel slappe spieren waardoor het het beste werkt om hem op een baby-verschoontafel te leggen. Maar dat past niet dus moet ik hem op een bankje leggen waar hij heel makkelijk vanaf kan vallen. En ik merk wel dat als we met de rolstoel komen dat die eigenlijk nergens kan staan, alleen in de centrale hal.’

Een van de ouders die tevreden is over de zwemaccommodatie geeft aan dat er invalidehokjes, liften en rolstoelen voor in het water zijn. Ook vertelt ze dat ze bij het zwembad aan kan geven wat zij nodig hebben en dat daar dan actie op wordt ondernomen.

Thuis voelen in ieder zwembad is een mooi ideaal, maar niet haalbaar

We legden de ouders een stelling voor over of ieder kind zich in ieder zwembad thuis moet voelen. Veel ouders zouden dit een mooi ideaal vinden, maar denken dat dit niet haalbaar is. Wel geven veel ouders aan dat het fijn is als er in de buurt minstens één zwembad is waar hun kind zich thuis voelt. Verder maken ouders bij het begrip ‘thuis voelen’ onderscheid tussen de fysieke en sociale veiligheid in een zwembad. Zo wenst een van de ouders dat er wat meer begrip voor hun kind vanuit de omgeving komt, zodat het kind zich sociaal veilig voelt in het zwembad. Een aantal andere ouders vindt het vooral belangrijk dat hun kind zich in een zwembad fysiek veilig voelt en het idee heeft dat hij of zij zich kan redden in het water.

4.3 Doorgaan voor zwemdiploma B en C

Sommige ouders hebben een kind dat al wel een A-diploma heeft, maar (nog) geen zwemdiploma B of C. Zij hebben verschillende redenen om niet verder te gaan met zwemdiploma B en C. Veel van deze (combinaties van) redenen zijn al eerder in deze rapportage aan bod gekomen. Hieronder beschrijven we er drie.

‘Maar ja, het fonds is ook een beetje op, dan ga je ook niet nog voor B en C door.’

Een ouder van een kind met CP is blij dat haar kind een A-diploma heeft behaald. Voor haar kind lukte het zwemmen in een groep niet en zij heeft daarom met privéles haar A-diploma behaald. Dit diploma heeft de ouder kunnen bekostigen vanuit een fonds dat de opa van het kind heeft opgezet. Het fonds is nu voor een groot deel op. Aangezien haar kind een-op-een-zwemles nodig heeft, zouden de kosten te hoog zijn als haar kind doorgaat voor een B- en eventueel C-diploma.

‘Wij hoefden dat soort dingen allemaal niet hoor, wat zij nu bij A moeten.’

Een ouder van een kind dat is gediagnosticeerd met DCD en ADD én een ouder van een kind met autisme vinden dat het huidige A-diploma minstens evenveel van kinderen eist als het B-diploma dat zij vroeger hebben gehaald. Ze geven aan dat de eisen zijn aangescherpt en dat het A-diploma van nu in sommige opzichten meer vraagt dan hun B-diploma toentertijd. Een van de ouders geeft aan dat zij het gevoel heeft dat de kinderen die nu een A-diploma hebben, zich beter kunnen redden dan dat zij zelf met een A- en B-diploma kan. Zij vinden het daarom niet nodig dat hun kinderen nog verder gaan na het A-diploma.

‘De zwemschool zei dat het een bruggetje te ver is om naar B te gaan.’

Een ouder heeft een tienjarig kind met CP dat een A-diploma gehaald heeft. Ze vertelt dat de zwemschool bij wie ze het A-diploma hebben gehaald, heeft afgeraden om door te gaan voor het B-diploma, omdat haar kind de borstcrawl niet zou kunnen leren en nooit zo ver onder water zou kunnen zwemmen. Zelf wil

deze moeder wel graag dat haar kind een B-diploma haalt, maar bij een geschikte zwemaanbieder in de buurt is de wachtlijst te lang: *‘Daar kan ze misschien toch nog voor B op, maar daar is een wachttijd van negen maanden en dan is ze al 11 jaar oud...’*

4.4 Coronamaatregelen

We vroegen de ouders naar de impact van de coronamaatregelen op het leren zwemmen. De meeste ouders waren het erover eens dat het sluiten van de zwemschool heeft bijgedragen aan een langer zwemtraject van hun kind(eren). Doordat ze geen zwemles konden volgen, hebben veel kinderen hun zwemvaardigheden niet onderhouden en hebben ze een achterstand opgebouwd. De meeste ouders zien dit echter niet als een probleem waar alleen kinderen met een beperking mee worstelen. Wel lijkt het extra lastig te zijn geweest voor kinderen die gebaat zijn bij veel herhaling omdat het voor hen moeilijker is om slagen te onthouden. Dit geldt onder andere voor kinderen met een motorische beperking en kinderen met TOS. Toen de zwemlessen weer toegestaan waren, hebben deze kinderen het zwemmen soms van voor af aan moeten leren, aldus hun ouders. Daarnaast hebben de maatregelen invloed op de toegang tot zwemles: ouders vertellen dat de wachtlijsten voor het volgen van zwemles tijdens de lockdown langer zijn geworden.

Naast het opbouwen van een achterstand en groeiende wachtlijsten door het sluiten van de zwemschool hebben sommige ouders voordelen van de coronamaatregelen ervaren, vooral voor het recreatief zwemmen. Zo benoemt een aantal ouders dat het reserveren van een tijdsslot in het zwembad ervoor heeft gezorgd dat zwemmen in een prikkelarme, rustige omgeving mogelijk was.

5. Conclusies en aanbevelingen

Deze rapportage geeft inzicht in de belemmeringen die ouders van kinderen met een motorische beperking en/of gedragsmatige ondersteuningsbehoefte ervaren bij het beginnen aan of doorgaan met zwemles. Uit een eerdere peiling onder 310 ouders komt naar voren dat een relatief hoog percentage van deze kinderen geen zwemdiploma behaalt ([Hilhorst, 2021](#)). Daarnaast vindt 45 procent van de ouders hun kind na het zwemlestraject niet voldoende zelfredzaam in het water ([Hilhorst, 2021](#)).

Over de achterliggende redenen is onvoldoende bekend. Daarom zijn (groeps)gesprekken gevoerd met negentien moeders van kinderen met een beperking die belemmeringen (hebben) ervaren bij het beginnen met en/of voortzetten van een zwemlestraject. Drie van deze moeders hebben ook ervaring als zweminstructeur. In dit slothoofdstuk gaan we in op de volgende vragen:

1. Hoe denken ouders van kinderen met een beperking over het belang van zwemvaardigheid van hun kind(eren)?
2. Welke belemmeringen ervaren deze ouders om met zwemles (a) te beginnen, (b) door te gaan tot het A-diploma en (c) verder te gaan na het A-diploma?
3. Wat zou voor deze ouders bijdragen aan een toegankelijker aanbod van zwemlessen?

Voordat we op deze vragen en de aanbevelingen ingaan, bespreken we enkele beperkingen van dit onderzoek. Een eerste beperking betreft de werving van respondenten via zweminstructeurs en sociale media, waardoor ouders van kinderen die geen zwemles volgen, ouders die niet op sociale media zitten en/of ouders die minder belang hechten aan het leren zwemmen minder zijn bereikt.

Ten tweede zijn ouders met een migratieachtergrond in dit onderzoek ondervertegenwoordigd. Het is aannemelijk dat zij, bijvoorbeeld vanwege lagere gezinsinkomens, een gebrek aan goede informatie(kanalen) en/of andere ervaringen met en opvattingen over (leren) zwemmen, deels andere belemmeringen ervaren bij het zoeken naar passend zwemaanbod (zie [Wisse et al., 2009](#)).

Ten derde waren alle deelnemers vrouw, waardoor het perspectief van vaders in dit onderzoek ontbreekt. Mogelijk worden sommige belemmeringen anders ervaren door vaders, hoewel het organiseren van zwemles voor de moeders die deelnamen vooral bij hen lag.

Tot slot lijken jongens en kinderen met een gedragsaandoening iets oververtegenwoordigd. Wel is in termen van type beperking(en) in dit onderzoek een zeer gevarieerde groep meegenomen. Daarbij waren veel ouders geïnteresseerd in het onderwerp van dit onderzoek en heeft het laagdrempelige online format bijgedragen aan een goede spreiding over het land en naar mate van stedelijkheid.

5.1 Conclusies

De belemmeringen die ouders ervaren bij het zoeken naar en volgen van zwemles kosten hun veel energie en inspanning, in een leefsituatie met een groter geheel aan uitdagingen door de zorg voor hun kind(eren). Een grote rol hierin spelen oplopende kosten en een gebrek aan tijd. Zo hebben ouders veelal te maken met extra uitgaven voor hun kind(eren), bijvoorbeeld vanwege therapieën, en zijn enkele moeders gestopt met werken om voor hun kinderen te kunnen zorgen. Aangepaste zwemles die goed aansluit op de behoeften van hun kind is vaak duurder dan reguliere zwemles en veel kinderen hebben meer zwemlessen nodig dan gemiddeld. Een lager inkomen gecombineerd met de kosten voor en tijdsbesteding aan benodigde therapie en zorg maakt zwemles voor deze ouders relatief duur en tijdrovend.

Een aantal ouders heeft daarbij het gevoel er in het zoeken naar passend zwemaanbod voor hun kind alleen voor te staan. Dat ouders en hun kinderen te maken hebben met diverse extra belemmeringen om te beginnen met zwemles, een A-diploma te behalen en/of de zwemles verder voort te zetten, voelt voor hen onrechtmatig en schrijnend. Voor sommige ouders voelt het alsof hun kinderen niet belangrijk genoeg worden gevonden in de maatschappij.

Uit de gesprekken met ouders blijkt dat kinderen met een beperking veelal vergelijkbare belemmeringen ervaren tijdens het leren zwemmen, maar desondanks een andere benadering nodig kunnen hebben. De meeste kinderen hebben snel last van overprikkeling, die tijdens de zwemlessen getriggerd kan worden door de aanwezigheid van familieleden langs de kant, andere kinderen in het water, omgevingsgeluiden of geuren (chloor). Dit geldt voor zowel kinderen met een motorische beperking als kinderen met gedragsproblematiek. De manier waarop deze overprikkeling zich uit in gedrag kan echter per kind verschillen, bijvoorbeeld onder water blijven zwemmen vanwege de stilte of niet onder water durven zwemmen vanwege het lawaai van de zwembadmotor aldaar. Een zweminstructeur moet hierop kunnen inspelen.

1. Het belang van zwemvaardigheid voor ouders en kinderen

Dat hun kinderen leren zwemmen vinden ouders vooral belangrijk vanwege de veiligheid, zeker in een waterrijk land als Nederland. Zwemveiligheid werd veelal omschreven als 'jezelf kunnen redden in het water', zowel in het zwembad als in buitenwater. De meeste ouders zien niet het halen van zwemdiploma's, maar het onderhouden van zwemvaardigheden als de belangrijkste voorwaarde voor zelfredzaamheid in het water. Andere belangrijke redenen voor deelname aan zwemles zijn het ervaren van plezier en de vrijheid van goed kunnen zwemmen, zonder zwembandjes of zwemvest.

Daarnaast vinden ouders het belangrijk dat hun kinderen mee kunnen doen aan sociale activiteiten waarbij gezwommen wordt en zwemdiploma's als toegangkaartjes nodig zijn. Voor kinderen zonder zwemdiploma zijn zwemfeestjes of schooluitjes met een zwemactiviteit lastig. Ouders zien het halen van een zwemdiploma - met name het A-diploma - daarom als een belangrijk middel om hun kinderen deel te laten nemen aan sociale activiteiten en uitsluiting te voorkomen. Dit wijkt af van de Nationale Norm Zwemveiligheid, die stelt dat een volledig Zwem-ABC nodig is om voldoende zwemvaardig en zwemveilig te zijn ([Nationale Raad Zwemveiligheid, z.d.-b](#)).

2. Ervaren belemmeringen bij het beginnen aan en doorgaan met zwemles

De belemmeringen die ouders ervaren bij het beginnen aan en blijven volgen van zwemles vormen veelal een combinatie van beperkte informatie(voorziening) en financiële, sociale, praktische en soms fysieke factoren. Hoewel we ouders van een diverse groep kinderen met uiteenlopende (combinaties van) diagnoses hebben gesproken, worden de meeste belemmeringen door meerdere ouders benoemd. Snelle overprikkeling, angst en concentratieproblemen zijn veelgenoemde voorbeelden van diagnosegebonden belemmeringen die ervoor zorgen dat deze kinderen andere ondersteuningsbehoeften hebben dan kinderen zonder deze beperkingen. Volgens de meeste ouders maakt dit het onmogelijk voor hun kinderen om te leren zwemmen in een reguliere, niet-aangepaste zwemgroep.

Beginnen met zwemles

De belemmeringen die ouders ervaren bij het beginnen met zwemles liggen vooral in de zoektocht naar een geschikte zwemaanbieder en een lesgroep die niet te groot is. Daarbij gaat het vaak om een ervaren gebrek aan passend aanbod in de nabije omgeving, ook door het ontbreken van een overzicht van het aanbod. In relatie tot de bereikbaarheid spraken ouders alleen over de (te) grote afstand tot een geschikte zwemlocatie, niet over beperkte vervoersmogelijkheden. Bij het zoeken naar aanbod willen ouders graag meer ondersteuning door informatievoorziening vanuit gemeenten, zwembaden of andere overkoepelende organisaties.

Wanneer ouders passend zwemaanbod hebben gevonden, vormen lange wachtlijsten en hoge kosten vaak een belemmering om te beginnen met zwemles. De kosten kunnen in vergelijking met zwemlessen voor kinderen zonder beperking relatief hoog zijn door een langer benodigd zwemlestraject om een of meerdere diploma's te behalen en/of door hogere kosten voor aangepast zwemaanbod. Tegelijkertijd kunnen deze ouders deze kosten relatief minder goed dragen, vanwege de (extra) kosten die zij hebben voor therapie en medische zorg van hun kind en/of een lager gezinsinkomen omdat een van de ouders gestopt is met werken om voor hun kind te zorgen. De beschikbaarheid en toegankelijkheid van

financiële tegemoetkomingen voor het volgen van aangepaste lessen lijken te verschillen per gemeente. Een aantal ouders geeft aan dat deze verschillen versterkt zijn sinds de decentralisatie van de jeugdzorg in 2015.

Doorgaan met zwemles tot aan en na een A-diploma

Belemmeringen tijdens het zwemlestraject kunnen ervoor zorgen dat kinderen langer doen over het halen van een zwemdiploma of afhaken vóór het halen van een A-diploma. Wat betreft de inrichting van de zwemlessen blijken te grote zwemgroepen, vanwege de hoeveelheid prikkels en verminderde aandacht van de instructeur, en eentonige zwemlessen veelbesproken belemmeringen. Voor de sociale toegankelijkheid vormen beperkte kennis en vaardigheden van de instructeur en onvoldoende afstemming van de zwemaanbieder met ouders belemmeringen.

Genoemde belemmeringen in de zwemaccommodatie zijn vooral gerelateerd aan onvoldoende rolstoeltoegankelijkheid en voorzieningen in kledruimtes. Een ander veelbesproken punt is een overdaad aan prikkels door de slechte akoestiek en een teveel aan geluiden en geuren. Dit maakt een zwemaccommodatie minder toegankelijk, vooral voor kinderen met gedragsmatige ondersteuningsbehoeften. Tot slot kunnen te hoge kosten voor een langdurig (aangepast) zwemtraject ouders ervan weerhouden om door te gaan met zwemles tot aan en na een A-diploma.

Ouders waarvan het kind een A-diploma heeft behaald noemen verschillende redenen om niet door te gaan voor een B- en C-diploma. Deze redenen zijn veelal een combinatie van eerder genoemde belemmeringen. Voorbeelden hiervan zijn de hoge kosten, een lange wachtlijst, (te) hoge eisen aan de zwemdiploma's, maar ook het advies van de zwemschool om niet verder te gaan voor het B-diploma. Uit de gesprekken blijkt dat de belemmeringen om door te gaan voor het B- of C-diploma voor deze ouders zwaarder wegen dan bij het doorgaan tot aan het A-diploma, omdat het kind met een A-diploma al over enige zwemveiligheid beschikt.

3. Naar een toegankelijker zwemaanbod

In het lopende Nationaal Sportakkoord is 'Inclusief sporten en bewegen' een van de zes pijlers ([Ministerie van VWS, 2018, 2019](#)). Het doel daarvan is dat iedereen een leven lang mee kan doen en belemmeringen vanwege bijvoorbeeld gezondheid weg te nemen. Mensen met een beperking worden daarbij expliciet benoemd als groep die minder vaak deelneemt aan sport en waar aandacht voor nodig is om het sport- en beweegaanbod inclusiever te maken. Vindbaarheid en financiële, praktische en sociale toegankelijkheid van het aanbod worden daarbij als belangrijke randvoorwaarden beschouwd.

Uit het voorliggende onderzoek blijkt dat deze randvoorwaarden ook van belang zijn voor deelname aan zwemlessen door kinderen met beperking. Ouders van kinderen die belemmeringen ervaren bij het beginnen of doorgaan met zwemles noemen vooral de vindbaarheid, financiële tegemoetkomingen en kennis en vaardigheden van de zweminstructeurs als verbeterpunten. Daarnaast zijn de groepsgrootte en de hoeveelheid prikkels in de accommodatie veelgenoemde aandachtspunten.

Daarbij kan het betrekken van ouders bij de zwemlessen - ofwel door hun fysieke aanwezigheid tijdens de les, ofwel door goed met hen te communiceren over bijvoorbeeld een goede omgang met hun kind - bijdragen aan een prettiger en beter zwemlestraject voor kind en ouder. Ouders geven verder aan dat het belangrijk is dat instructeurs geduldig, vriendelijk en rustig zijn, duidelijk kunnen uitleggen en oefeningen voordoen, flexibel zijn en de lessen spelenderwijs inrichten. Volgens ouders en instructeurs stimuleert het hebben van plezier het leren zwemmen.

5.2 Aanbevelingen

Dit onderzoek heeft beter inzichtelijk gemaakt hoe ouders van kinderen met een beperking denken over het belang van leren zwemmen en het behalen van zwemdiploma's voor hun kind, welke belemmeringen zij ervaren bij het (kunnen) volgen van zwemles door hun kind en wat volgens hen zou bijdragen aan een toegankelijker zwemlesaanbod. Uit de bevindingen van dit onderzoek formuleren we vijf aanbevelingen.

1. Maak het zwemlesaanbod beter inzichtelijk

Een grote belemmering om aan zwemles te kunnen beginnen is het gebrek aan informatievoorziening over de mogelijkheden om passend zwemaanbod te volgen. Ouders geven aan dat het, hoe goed ze ook zoeken, moeilijk is om inzicht te krijgen in het aanbod dat er is. Zij hebben behoefte aan een overzicht van alle mogelijkheden waar hun kind kan leren zwemmen. Idealiter is per regio een digitaal overzicht van het aanbod beschikbaar.

Hierbij is het belangrijk dat er een beschrijving van het zwemonderwijs te vinden is, met onder andere de doelgroep, groepsgrootte en de inrichting van de lessen. Op die manier kunnen ouders beter inschatten of de zwemles bij hun kind past. Wat voor het ene kind met een beperking passend is, hoeft dat voor het andere kind niet te zijn. Een organisatie, zoals het bestaande platform Uniek Sporten of gemeenten zelf, zou verantwoordelijk moeten zijn voor het opstellen en bijhouden van dit overzicht, zodat voor ouders duidelijk is waar ze terecht kunnen.

2. Zoek waar nodig mogelijkheden om het passende zwemaanbod te vergroten

Na het inzichtelijk maken van het bestaande (aangepaste) zwemaanbod is het nodig te bezien of er voldoende aanbod per regio is, bijvoorbeeld door uitgebreider onderzoek te doen naar vraag en aanbod. Als er niet voldoende aanbod is, is het goed te kijken naar mogelijkheden om dit te vergroten.

Dit is niet makkelijk met de algemene druk die momenteel op het zwemonderwijs ligt, doordat zweminstructeurs het werk zwaar vinden en er lastig van kunnen rond komen ([De Vries, 2021](#)). Mogelijk kan passend zwemonderwijs beter worden geïntegreerd in het reguliere zwemonderwijs of via het (speciaal) basisonderwijs. Daarbij is het goed zweminstructeurs met ervaring met aanbod voor kinderen met een beperking te laten meedenken over mogelijkheden om het aanbod te vergroten, omdat zij weten dat de behoeften per kind verschillen en er niet één juiste vorm van zwemaanbod voor deze kinderen is.

3. Verbeter de financiële tegemoetkomingen

De hoge kosten voor de zwemlessen, in combinatie met geen of een beperkte financiële tegemoetkoming, vormen een grote belemmering voor het behalen van een A-diploma en helemaal voor een volledig Zwem-ABC. Wanneer van ieder kind wordt verwacht dat hij of zij het Zwem-ABC behaalt, is een hogere financiële tegemoetkoming voor deze groep kinderen nodig.

Daarnaast ervaren ouders gemeentelijke verschillen in de toegankelijkheid van financiële tegemoetkomingen voor zwemles. Om gelijke kansen te creëren is eenduidigheid van financiële tegemoetkomingen nodig. Aanvragen uit het PGB lopen door de decentralisatie niet voor elke ouder op een vergelijkbare wijze en worden ook verschillend beoordeeld. Dit roept bij ouders een gevoel van onrecht op, doordat zij afhankelijk zijn van de gemeente waarin zij wonen.

Bij het streven naar een volledig Zwem-ABC voor elk kind is het belangrijk te kijken naar alternatieve mogelijkheden om zwemles voor kinderen met een beperking te helpen financieren, zoals een speciaal fonds of een aparte gemeentelijke regeling. Daarbij is het (wederom) belangrijk dat ouders een vast aanspreekpunt hebben (zie aanbeveling 1).

4. Verbeter de kennis van zweminstructeurs over (omgaan met) beperkingen

Op een goede manier omgaan met kinderen met een beperking vraagt om kennis over verschillende beperkingen en hun uitingsvormen. Meer kennis leidt tot meer begrip voor gedrag dat kinderen tijdens de zwemles vertonen of de moeite die ze hebben met het aanleren van fysieke vaardigheden, gevolgd door inzichten om het zwemaanbod op hen aan te passen. Daarvoor is het nodig te kijken naar elk kind, te bedenken waar bepaald gedrag vandaan komt en wat daar een oplossing voor is. Het op een goede manier betrekken van ouders draagt hier ook aan bij, omdat zij het gedrag van hun kind kunnen duiden.

Een belangrijke aanbeveling is dan ook zweminstructeurs beter op te leiden om les te geven aan kinderen met een beperking en eisen op te stellen waaraan deze zweminstructeurs moeten voldoen. Een verplichte bijscholing kan daar onderdeel van zijn. De Nationale Raad Zwemveiligheid kan hier een voortrekkersrol in spelen.

5. Zet meer in op plezier tijdens het leren zwemmen

Zowel de moeders als de drie zweminstructeurs benadrukken dat plezier tijdens de zwemlessen het leren zwemmen makkelijker maakt. Specifiek voor kinderen met een beperking kunnen eentonige, ‘saaie’ zwemlessen (te) veel concentratie vragen. Plezier tijdens de lessen zorgt ook voor positieve ervaringen, waardoor het volhouden van een vaak bovengemiddeld lang zwemletraject makkelijker is en de kans groter is dat kinderen daarna met plezier blijven zwemmen. Meer aandacht voor plezier in het zwemmen tijdens de zwemles is een wens die breder leeft onder instructeurs ([Hollander & Hoekman, 2021](#)).

Een laatste aanbeveling aan de Nationale Raad Zwemveiligheid is daarom om zweminstructeurs, bijvoorbeeld via bijscholingen, een lessenbundel of een handleiding, te stimuleren hun lessen voor kinderen met een beperking creatief en speels in te vullen.

Referenties

Brandsema, A., Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2017a). *Sport en bewegen voor kinderen met een beperking*. Mulier Instituut.

Brandsema, A., Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2017b). *Sport en bewegen voor mensen met gedragsproblemen en/of autisme spectrum stoornis*. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport.

De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020). *Het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking*. Mulier Instituut.

De Vries, Y. (2021, 8 november). *Zwemonderwijs gaat kopje onder na jarenlange bezuinigingen*. FNV. <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/sectornieuws/fnv-overheid/2021/11/zwemonderwijs-gaat-kopje-onder-na-jarenlange-bezui>

Floor, C., & Tiessen-Raaphorst, A. (2019). *Zwemvaardigheid 2018: inzicht in het zwemdiplomabezit van kinderen en volwassenen* [Factsheet 2019/19]. Mulier Instituut.

Hilhorst, J. (2016). *Zwemlesaanbod in Nederland*. [Factsheet]. Nationale Raad Zwemveiligheid.

Hilhorst, J. (2021). *Ouders van kinderen met een beperking of ontwikkelingsprobleem over zwemveiligheid en zwemlessen*. Nationale Raad Zwemveiligheid.

Hilhorst, J., & Van Driel, J. (2019). *Zwemlessen en -activiteiten voor mensen met een beperking*. Nationale Raad Zwemveiligheid.

Hollander, E., & Hoekman, R. (2021). *Kennis en innovatie in de zwembadbranche. Perspectief van leidinggevend, toezichthouders en zwemonderwijzers in zwembaden* [Factsheet 2021/28]. Mulier Instituut.

Kentalis (z.d.). *Hoe herken ik TOS?* Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.kentalis.nl/herken-tos>

Ministerie van VWS (2018). *Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*.

Ministerie van VWS (2019). *Deelakkoord 6 'Topsport die Inspireert' onderdeel van het Nationaal Sportakkoord: sport verenigt Nederland*.

Nationale Raad Zwemveiligheid (2019, 26 april). *Nationale Zwemdiploma's en Zwemcertificaten voor mensen met een beperking*. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.nrz-nl.nl/nieuws/2019/04/nationale-zwemdiplomas-en-zwemcertificaten-voor-mensen-met-een-beperking%EF%BB%BF/>

Nationale Raad Zwemveiligheid (z.d.-a). *Nationaal Plan Zwemveiligheid*. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.nrz-nl.nl/nationaal-plan-zwemveiligheid/>

Nationale Raad Zwemveiligheid (z.d.-b). *Zwemveiligheid*. Geraadpleegd op 18 november 2021, van <https://www.nrz-nl.nl/zwemveiligheid/>

Van der Werff, H., & Van Es, V. (2016). *Zwemlesaanbod 2015 - cijfers en ervaringen van zwemlesaanbieders*. Mulier Instituut.

Van Stam, W., Brandsema, A., De Jonge, M., Maasdam, S., & Van Lindert, C. (2018). *De organisatie van sportaanbod voor mensen met een beperking*. Mulier Instituut.

Wisse, E., Elling, A., & Van Den Dool, R. (2009). *Ik wil wel dat mijn kind leert zwemmen: een onderzoek naar de factoren die zwemvaardigheid beïnvloeden en de rol van allochtone ouders*. W.J.H. Mulier Instituut.

Bijlage 1: Afkortingen en toelichting verschillende beperkingen

ADD, Attention Deficit Disorder, is een subtype van de aandoening ADHD, waarbij hyperactiviteit een belangrijke rol speelt. Officieel wordt het ‘aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit, overwegend onoplettendheidstype’ genoemd. Bij ADD staat het aandachtstekort op de voorgrond.²

ADHD staat voor Attention Deficit Hyperactivity Disorder, ook wel ‘aandachtstekortstoornis’ genoemd. Kinderen met ADHD vinden het lastig om de aandacht bij één ding tegelijk te houden: ze hebben een gebrek aan concentratie. In deze stoornis zijn verschillende types te onderscheiden:

- ADHD-I: kinderen met deze vorm van ADHD hebben erg veel moeite om hun aandacht ergens bij te houden.
- ADHD-H: kinderen met deze vorm van ADHD zijn vooral hyperactief en impulsief.
- ADHD-C: kinderen met deze vorm van ADHD hebben zowel last van aandachtstekort als van hyperactiviteit en impulsiviteit. Dit is het meest voorkomende type.³

ASS/autisme is een ontwikkelingsstoornis. Er zijn verschillende vormen van autisme. Naast de autistische stoornis (klassiek autisme) en het Syndroom van Asperger bestaat ook de Pervasieve Ontwikkelingsstoornis Niet Anderszins Omschreven (PDD-NOS). Autisme kan zich op verschillende manieren uiten: niet iedereen vertoont hetzelfde gedrag. Bij een ASS is altijd sprake van een combinatie van de volgende kenmerken:

- Het contact met anderen is onvoldoende ontwikkeld of verloopt anders, of er is minder behoefte aan contact.
- De communicatie en taalontwikkeling zijn vertraagd of afwijkend (bijvoorbeeld bij gebaren en gezichtsuitdrukkingen).
- De interesses en bezigheden zijn beperkt en soms extreem eenzijdig ontwikkeld.⁴

CP, cerebrale parese, is een houdings- en bewegingsstoornis die veroorzaakt wordt door een beschadiging van de hersenen. Die beschadiging ontstaat voor of tijdens de geboorte of in het eerste levensjaar. Bij mensen met CP functioneert een deel van de hersenen niet of anders. De hersenschade zorgt voor problemen bij het bewegen, communiceren, kijken, eten en leren.⁵

DCD staat voor Developmental Coordination Disorder, in het Nederlands vertaald als ‘coördinatie-ontwikkelingsstoornis’. Kinderen met DCD hebben een achterstand in de ontwikkeling van motorische vaardigheden en moeite met het coördineren van de bewegingen, waardoor ze alledaagse taken minder makkelijk uit kunnen voeren dan leeftijdsgenoten.⁶

Syndroom van Down is een aangeboren aandoening. De oorzaak is een ‘extra’ chromosoom. Kinderen met het Downsyndroom hebben een lichte tot ernstige verstandelijke handicap en een aantal uiterlijke kenmerken. Ook hebben zij een verhoogde kans op een aantal lichamelijke afwijkingen en

² Zie <https://www.hersenstichting.nl/hersenaandoeningen/add/>

³ Zie <https://wij-leren.nl/adhd-uitleg.php>

⁴ Zie <https://www.lentis.nl/probleem/autisme/>

⁵ Zie <https://www.umcutrecht.nl/nl/ziekenhuis/ziekte/cerebrale-parese>

⁶ Zie <https://balansdigitaal.nl/kennisbank/ontwikkelingsproblemen/welke-ontwikkelingsproblemen-zijn-er/wat-is-dcd/>

gezondheidsproblemen. Daarnaast komen gedragsproblemen vaker voor bij kinderen met het Downsyndroom.⁷

TOS, een taalontwikkelingsstoornis, is een neurocognitieve ontwikkelingsstoornis, wat betekent dat taal in de hersenen minder goed wordt verwerkt. Een kind met TOS heeft bijvoorbeeld grote moeite met praten of het begrijpen van taal. De taal- en spraakontwikkeling verloopt hierdoor anders dan bij leeftijdsgenoten.⁸

⁷ Zie <https://www.radboudumc.nl/patientenzorg/aandoeningen/syndroom-van-down>

⁸ Zie <https://www.kentalis.nl/wat-is-tos>

Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording

Werving en deelnemers

In totaal hebben negentien moeders deelgenomen aan het onderzoek; vaders hebben zich niet gemeld. Deze ouders zijn geworven via enkele zweminstructeurs, belangenorganisaties en sociale media. Zweminstructeurs, zowel vanuit regulier als aangepast zwemaanbod, hebben ouders uit hun eigen netwerk benaderd met een informatiebrief. Belangenorganisaties, zoals Balans en Superfamily, hebben op hun website en/of op diverse (besloten) Facebookpagina's voor ouders van kinderen met een beperking een oproep of nieuwsbericht geplaatst over de studie. Daarnaast heeft Laura van der Meijde, één van de onderzoekers, haar Facebookaccount gebruikt om zelf enkele oproepen te plaatsen.

Daarbij zochten we naar ouders van kinderen van 8 jaar en ouder met een motorische beperking of achterstand en/of gediagnosticeerd met een vorm van autisme, ADHD, ADD, ODD en/of CD (zie bijlage 1 voor een toelichting van beperkingen). Belangrijke selectiecriteria waren daarnaast dat het kind (nog) geen zwemdiploma had of was gestopt met zwemles vóór het halen van het A-diploma. Na aanmelding volgde een kort telefoongesprek met de ouders om te vragen naar de beperking(en) van hun kind(eren), ervaringen met zwemles en het bezit van één of meerdere zwemdiploma's.

Met zestien moeders zijn focusgroeps gesprekken gevoerd. Met drie moeders die ook ervaring als zweminstructeur hebben zijn individuele interviews gehouden, om naast hun ervaringen als ouder ook naar hun ervaringen als zweminstructeur te vragen. Enkele deelnemers voldoen niet aan de op voorhand vastgestelde criteria, bijvoorbeeld omdat hun kind jonger is dan 8 jaar of in het bezit is van meerdere zwemdiploma's. Deze ouders zijn toch uitgenodigd, omdat tijdens het telefoongesprek bleek dat zij wel veel belemmeringen hadden ervaren bij het zoeken naar en/of volgen van zwemles. Een voorbeeld: één kind met drie zwemdiploma's heeft zeven jaar gedaan over het behalen van het A-diploma.

Beschrijving deelnemers focusgroepen

Het online format van de focusgroepen heeft bijgedragen aan een goede spreiding van de ouders over het land. Daarnaast verschillen hun woonplaatsen in mate van stedelijkheid. De meeste ouders die deelnamen aan de focusgroepen hebben meerdere kinderen, waarvan er één gediagnosticeerd is met een beperking. Drie ouders hebben één kind (zonder broertjes/zusjes); nog eens drie ouders hebben twee kinderen die allebei een beperking hebben. Tijdens de groeps gesprekken zijn de ervaringen van in totaal negentien kinderen met een beperking besproken, waaronder drie meisjes en zestien jongens. Hun leeftijd varieert van 6 tot 14 jaar.

Tien van deze kinderen hebben één of meerdere gedragsaandoening(en) en/of verstandelijke beperking(en), waarbij een vorm van autisme en ADHD het meest voorkomen. Eén kind heeft naast autisme een gegeneraliseerde angststoornis en eetstoornis. Een ander kind heeft het syndroom van Down. Vier kinderen hebben één of meerdere motorische beperking(en) - alle vier CP. Andere motorische beperkingen die voorkomen zijn DCD, epilepsie en een visuele beperking (slechtziend). In totaal hebben vijf kinderen zowel een motorische beperking als één of meerdere gedragsmatige aandoeningen. Dit is veelal een combinatie van DCD (een coördinatie-ontwikkelingsstoornis) met een vorm van autisme, ADD en/of ADHD. In totaal zijn drie kinderen gediagnosticeerd met een taalontwikkelingsstoornis (TOS), alle drie in combinatie met een vorm van autisme. Eén kind heeft naast een motorische ontwikkelingsstoornis, autisme en ADHD ook TOS.

Dertien van de negentien kinderen hebben (nog) geen A-diploma behaald. Zeven van hen volgden zwemles op het moment van het groeps gesprek. Van de zes kinderen die niet in het bezit zijn van een zwemdiploma en ook geen zwemles volgen, hebben er vijf wel ervaring met zwemles. Zij zijn dus gestopt met zwemles voordat ze het A-diploma hadden gehaald. Eén kind heeft nog geen ervaring met zwemles. Drie kinderen zijn gestopt na het behalen van een A-diploma. Nog eens drie kinderen beschikken over meerdere zwemdiploma's. Een deel van de kinderen heeft ervaring met zowel regulier als aangepast zwemaanbod. Een aantal kinderen heeft ervaring met therapeutische zwemles, bijvoorbeeld in een revalidatiecentrum.

Beschrijving deelnemers interviews

Twee van de drie geïnterviewde zweminstructeurs geven zwemles in aangepaste vorm. De ander geeft zwemles aan kinderen met en zonder extra ondersteuningsbehoeften in een reguliere les. De kinderen van deze ouders zijn allemaal jongens met meerdere zwemdiploma's. Zij zijn gediagnostiseerd met een vorm van autisme, ADHD of TOS. Drie zijn ouder dan 18 jaar, de andere twee zijn 9 en 10 jaar oud.

Methodes

Groepsgesprekken zijn bij uitstek geschikt om mensen met elkaar over een onderwerp in discussie te laten gaan en over oplossingen na te denken. Om openheid onder de ouders te stimuleren is bij het indelen van de focusgroepen geprobeerd ouders van kinderen met vergelijkbare beperkingen zoveel mogelijk met elkaar in gesprek te laten gaan. Dit resulteerde in twee focusgroepen met overwegend ouders van kinderen met een motorische beperking, twee focusgroepen met overwegend ouders van kinderen met gedragsproblematiek, autisme en/of TOS, en één focusgroep waarin beide groepen ouders waren vertegenwoordigd.

De focusgroeps gesprekken en interviews vonden plaats in oktober 2021. Zestien moeders namen deel aan een groepsgesprek via Zoom. In totaal zijn vijf focusgroepen gehouden met drie of vier deelnemers per keer. Van de drie moeders die zweminstructeur waren zijn er twee via Microsoft Teams geïnterviewd en één telefonisch. Alle ouders gaven toestemming voor het opnemen van het gesprek met een geluidsrecorder en het opnemen van hun ervaringen in het onderzoek en deze rapportage. Na deelname ontvingen zij als dank een cadeaubon van 10 euro.

Alle focusgroepen werden geleid door Agnes van Suijlekom en Laura van der Meijde. De interviews zijn afgenomen door Laura van der Meijde. De onderwerpen die in zowel de focusgroepen als de interviews aan bod kwamen waren 1) het belang van leren zwemmen en behalen van diploma's, 2) de ervaren belemmeringen bij het starten van zwemles en leren zwemmen, en 3) toegankelijkheid in relatie tot leren zwemmen. In de interviews is daarnaast gevraagd naar ervaringen als zweminstructeur, waarbij we specifiek zijn ingegaan op belemmeringen en stimulerende factoren bij het lesgeven en ervaren verschillen of overeenkomsten tussen kinderen op basis van type beperking(en).

In de focusgroepen en interviews zijn voornamelijk open vragen gesteld over het belang van leren zwemmen en ervaren belemmeringen. Hierbij is gevraagd hoe de ervaren belemmeringen samenhangen en hoe deze kunnen verschillen tussen kinderen (broertjes/zusjes). Om discussie te stimuleren zijn daarnaast stellingen voorgelegd over mogelijke ervaren belemmeringen op fysiek, sociaal en financieel gebied. Voorbeelden zijn: 'Als ik zoek naar geschikte mogelijkheden voor zwemles voor mijn kind, dan kan ik die makkelijk vinden', 'Een kind met extra ondersteuningsbehoeften moet zich in elk zwembad thuis voelen' en 'Goede zwemles die aansluit bij de behoeftes van mijn kind is onbetaalbaar'. Tot slot vroegen we ouders om op te schrijven wat volgens hen belangrijke voorwaarden zijn voor een toegankelijke zwemles en dit toe te lichten. De gespreksleidraad is aan de Nationale Raad Zwemveiligheid voorgelegd en akkoord bevonden.

Alle groepsgesprekken en interviews zijn woordelijk uitgewerkt. Daarnaast hebben de aanwezige onderzoekers tijdens of direct na elk gesprek aantekeningen gemaakt over de besproken onderwerpen. Voor analyse is gebruik gemaakt van het programma MAXQDA (versie 2020), software voor kwalitatieve data-analyse. De transcripten zijn inhoudelijk gecodeerd (*content analysis*), maar wel met oog voor bijvoorbeeld de manier waarop ouders spraken (emoties) en eventuele tegenstrijdigheden of samenhang in wat ze vertelden. Om te komen tot overeenkomstige codes voor de analyse is één transcript door alle drie de auteurs geanalyseerd. De overige transcripten zijn verdeeld.

In de resultatenhoofdstukken zijn de uitkomsten van de focusgroepen als basis genomen. Citaten uit de interviews met de zweminstructeurs boden verdieping en zijn in tekstfragmenten in dit rapport weergegeven. De resultatenhoofdstukken zijn meerdere keren door de auteurs gezamenlijk besproken om tot overeenstemming te komen. Daarnaast hebben twee collega-onderzoekers met veel expertise op dit onderwerp (Remco Hoekman en Caroline van Lindert) een conceptrapport kritisch meegelezen.

